

Kuva ja hätä

– Minkälaista todellisuutta Helsingin Sanomien ulkomaan uutisten valokuvat rakentavat kriiseistä vuonna 2015

Aura Lehtonen

Tekijä(t) Aura Lehtonen	
Koulutusohjelma Journalismin koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Kuva ja hätä	Sivu- ja liitesivumäärä 71 + 20
<p>Tämä opinnäytetyö tarkastelee kriisistä otetun uutiskuvan roolia ja merkitystä tiedonvälityksessä. Opinnäytetyön tavoitteena on vastata kysymykseen, miten ulkomaan kriisejä kuvataan Helsingin Sanomissa vuonna 2015 ja millaista todellisuutta uutiskuvat rakentavat.</p> <p>Tutkimusaihe valikoitui syksyllä 2014 ebola-kuvien myötä. Näin tuolloin työni puolesta lukemattomat määrät ebola-kuvia ja jäin miettimään kuvien merkitystä ja vaikuttavuutta.</p> <p>Työn tutkimuskohteena on Helsingin Sanomien printtilehtien uutiskuvat, jotka on otettu ulkomaan kriiseistä vuonna 2015. Työhön valikoitui satunnaisotannalla jokaisen kuukauden 15. päivän lehden kriisikuvat. Kyseisinä päivinä lehdissä julkaistiin yhteensä 69 uutiskuvaa eri kriiseistä.</p> <p>Näiden 69 uutiskuvan tutkimus toteutettiin sisällön erittelyn ja representaation analyysin avulla. Tutkin uutiskuvien lähdetiedot ja jaottelin kuvat aihealueiden sekä kuvien kohteen perusteella eri kategorioihin.</p> <p>Tutkittavien kuvien ulkomaan uutiset olivat pikemminkin ulkopolitiikan ja oman maanosan uutisia kuin "aidosti globaaleja". Kuvia Euroopasta oli 58 prosenttia kaikista kuvista. Yhteensä Euraasiasta kuvia oli 87 prosenttia. Uutiskriteereistä läheisyys näyttää olevan ulkomaan uutisoinnissa vahva.</p> <p>Tulosten perusteella voidaan sanoa, että ulkomaan kriisikuva on pääsääntöisesti henkilökuva ja kuvassa näkyy toimintaa. Kuvien kohteena on useammin mies kuin nainen. Miehillä annetaan kuvissa enemmän valtaa ja roolia. Naisen rooli kuvien perusteella on kapea.</p> <p>Aineistosta näki selkeästi, että silloin, kun uutistoimisto mieltää tapahtuman tärkeäksi, merkittäväksi ja poikkeukselliseksi, uutiskuville annetaan lehdessä paljon tilaa.</p>	
Asiasanat Kuvajournalismi, ulkomaan uutisointi, kuvunlukutaito, ulkomaan kriisit, poliittinen kuva	

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	LUOLAMAALAUKSISTA SOSIAALISEN MEDIAN KUVAVIRTAAN	3
2.1	Kuvajournalismin määritelmä	3
2.2	Kuvajournalismin lyhyt historia	5
2.3	Uutisen ja valokuvan määritelmät	7
2.4	Valokuva uutiskuvana	8
2.5	Uutiskuva ja kriisi, kuva konfliktin tunnuksena	10
2.5.1	Valokuvat kriiseistä	11
2.5.2	Uutiskuvan voima	12
2.5.3	Poliittinen valokuva	13
2.6	Uutiskuvan symboliarvo	14
2.7	Uutiskuvan valheellisuus	16
2.8	TV:n tulo muutti uutiskuvan luonteen	17
2.9	Sosiaalinen media ja kriisikuvien nopeus	18
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	20
3.1	Helsingin Sanomat tutkimuskohteena	20
3.2	Aineiston valinta	22
3.2.1	Valokuvan lähdetieto – mistä kuva on peräisin	23
3.2.2	Tutkittavat kuvat maanosittain	24
3.2.3	Viikonpäivä, jolle tutkittava sanomalehti osui	25
3.3	Analyysimenetelmät	27
4	TULOKSET JA ANALYSOINTI	29
4.1	Valokuvien yleisilme	29
4.2	Valokuvat aiheiden mukaan	32
4.2.1	Syyrian sota	33
4.2.2	Turvapaikanhakijat	35
4.2.3	Terrori-iskut	38
4.2.4	Poliittiset voimasuhteet	41
4.2.5	Ukraina	42
4.2.6	Afrikka	42
4.2.7	Luonnonkatastrofit	44
4.3	Valokuvissa olevien henkilöiden rooli	45
4.3.1	Kuvat tavallisista kansalaisista	46
4.3.2	Kuvat poliitikoista	47
4.3.3	Kuvat sotilaista ja poliisin edustajista	49
4.3.4	Asiantuntijat	50
4.4	Valokuvissa olevien henkilöiden ilme	50

4.5	Valokuvissa olevien henkilöiden sukupuoli	53
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	59
5.1	Itsearviointi	61
5.2	Mitä olisin tehnyt toisin?	62
5.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	62
	Lähteet	64
	Liitteet.....	70
	Liite 1.	70

1 JOHDANTO

”Kylä oli poltettu ja autio. Sitten löysimme isosta konehallista tai autotallista noin 40 kyläläisen ruumista. Suurin osa oli Jasharin sukua. Kuva oli todella tärkeä. Hetki oli tärkeä Kosovon historian kannalta. Siitä tuli käännekohta. Kosovon sota alkoi virallisesti Prekazin joukkosurman jälkeen.” (Alex Majoli, Yle Magnum – tarina valokuvan takana, jakso 10.)

Kesäkuussa 2015 Yhdistyneiden kansakuntien (YK) pakolaisjärjestö UNHCR julkaisi raportin, jonka mukaan pakolaisia on tällä hetkellä enemmän kuin koskaan YK:n tilaisena aikana. YK:n mukaan pakolaisten määrä vuoden 2014 lopussa oli lähes 60 miljoonaa. Euroopassa, myös Suomessa, on käynnissä suurin pakolaiskriisi sitten toisen maailmansodan. (UNHCR 2015, Worldwide displacement hits all-time high as war and persecution increase.)

Hyvin harvalla on ensikäden tietoa maailman tapahtumista. Suurin osa vain seuraa ja myötäilee ihmisiä, jotka menevät kriisialueille ja raportoivat näkemänsä meille tiedotusvälineissä. Suurimmalle osalle maailman väestöstä kriisit eivät tavallaan ole olemassa, mikäli niitä ei näy uutisissa. (Vainio 2011, 3 ja 31.)

Niinpä visuaaliset kuvastot ovat tärkeitä, koska ne ovat yksi keskeisimmistä tavoista kertoa muiden maiden tapahtumista. Kuvat kriiseistä voivat olla jopa kiehtovia, sillä niihin on pysäytetty yksittäinen hetki sellaisista tapahtumista, joiden ei pitäisi tapahtua. Ne jäävät katsojan mieleen tekstiä paremmin. (Vainio 2011, 3.)

Opinnäytetyöni tavoitteena on vastata kysymykseen, miten ulkomaan kriisejä kuvataan Helsingin Sanomissa vuonna 2015 ja minkälaista todellisuutta valokuvat rakentavat kuvaamistaan kriiseistä. Rajaan työni ulkomaan uutiskuvaan konfliktista, joka on julkaistu Helsingin Sanomien printtilehdessä.

Pyrin selvittämään, millaisia toistuvia piirteitä kuvissa näkyy ja mitä ovat kuvien kohteet: näkykö kuvissa miehiä, naisia tai lapsia, ovatko kuvat yksilöistä vai joukoista ja näkykö kohteiden persoonallisia ilmeitä.

Kuvat muokkaavat havaintojamme ja vaikuttavat maailmankuvaamme. Niin ne ovat tehneet aina luolamaalauksista asti, mutta tuskin koskaan kuvia on käytetty yhtä laskelmoidusti kuin nykyään, kun kaikkea sodista presidentinvaalikampanjoihin pyöritetään kullissien takaa, ja uusia kuvia tulvii uutisvirtaan nopeammin ja nopeammin. Lisäksi toisen

maailmansodan propagandakuvien ja etenkin kuvankäsittelyn digitalisoitumisen myötä kuviin on jatkuvasti vaikeampi uskoa. (Swinnen 2012, 104 ja Vanhanen, 1991, 16 ja 1994, 7.)

Viime vuosisadan alussa visuaalisten esitysten määrä alkoi kasvaa jyrkästi mediajulkisuuden myötä. Nykyään elämme historian kuvallisinta aikakautta, kun ottaa huomioon lehtikuvat, elokuvat, mainokset, television, videon ja internetin –nyt ainakin.

Visuaalisen kulttuurin ydintä on kuvallisuus. Seppänen sanoo kirjassaan Visuaalinen kulttuuri – teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle, että ”koko visuaalinen kulttuuri on suurimmaksi osaksi liiketoimintaa elokuvien tuottamisesta lehtivalokuvien ottamiseen.” Nämä mainokset tai uutiskuvat tuotetaan yhteiskunnassa ja siihen kytketään aina joitain merkityksiä sulkemalla joitain muita merkityksiä ulkopuolelle. Visuaalisen kulttuurin kuvastot ovat siis poliittisia kuvastoja. (Seppänen 2005, 15 – 16.)

Uutiskuviin on ollut tapana liittää totuudellisuuden vaate, mutta myös uutiskuvia käytetään laskelmoidusti. Uutiskuvia tulkitaan ja siksi on välttämätöntä katsoa myös uutiskuvan asiayhteyttä. Tärkein näkökulma opinnäytetyössäni onkin kritiikki uutiskuvan totuudellisuuteen, sillä uutiskuva ei ole ”totta”, vaan aina subjektiivinen näkemys ajankohtaisesta tapahtumasta.

Uutiskuvan subjektiivisuus johtuu siitä, että kuva ei ole objektiivinen kopio todellisuudesta. Valokuvan subjektiivisuus muodostuu kuvaajan valinnoista, joita hän omalla näkökulmalla, identiteetillään ja uskomuksillaan valokuvaan tuottaa. (Leppänen 2011, 9.) Näin ollen keskeisiä kysymyksiä työssäni on: kuka kuvan on ottanut? Miksi se julkaistaan? Kenen näkökulmasta kuva on otettu?

Koen, että aiheeni on ajankohtainen ja haluan opinnäytetyölläni osallistua keskusteluun siitä, mikä merkitys valokuvalla on kriisiuutisoinnissa.

Työni koostuu teoriaosasta, tutkimuksen esittelystä, tuloksista ja niiden analyysistä sekä johtopäätöksistä. Teoriaosassa määrittelen työni kannalta oleellisia käsitteitä, käyn läpi kuvajournalismin historiaa ja otan esille muun muassa uutiskuvan poliittisuuden ja mahdollisen valheellisuuden. Teoriaosan jälkeen esittelen tutkimuskohteen, Helsingin Sanomat, ja ne työhön satunnaisotannalla valikoituneet valokuvat, joihin tulokset ja analyysit perustuvat. Tulosten läpikäymisen jälkeen teen johtopäätöksissä yhteenvedon työn tuloksista huomioiden työn teoreettisen taustan.

2 LUOLAMAALAUKSISTA SOSIAALISEN MEDIAN KUVAVIRTAAN

Opinnäytetyöni teoriataustassa tuon esille, että kuvalla on pyritty vaikuttamaan aina, jo paljon ennen kameran ja valokuvan keksimistä. Tämä johtuu siitä, että kuva on hyvä tiedonvälittäjä ja parhaimmillaan pysäyttää katsojan kuvan ääreen. Kuvat syöpyvät mieliimme ja jättävät muistijäljen.

Kuitenkin digitaalisen kuvan aikakaudella tarkoitushakuisia kuvia on yhä enemmän. Elämämme visuaalisessa yhteiskunnassa ja on välttämätöntä katsoa julkaistun kuvan asiayhteyttä. Teoriaosassa käyn läpi uutiskuvan voimaa, poliittista uutiskuvaa ja valheellista uutiskuvaa.

Lisäksi määrittelen työni kannalta olennaisimpia käsitteitä. Avaan muun muassa kuvajournalismin, valokuvan, uutisen ja uutiskuvan käsitteitä. Määrittelen myös, miten kriisi käsitteenä on tässä työssä ymmärretty.

2.1 Kuvajournalismin määritelmä

Kuvajournalismi käsitteenä voidaan määritellä usealla eri tavalla. Merja Salon mukaan kuvajournalismi voidaan nähdä yhtenä journalistisen sisällön tuotannon välineenä. Sillä on omat, ajan kuluessa muotoutuneet lajityypit, käytännöt ja arvojärjestelmät. Kuvajournalismia on kaikki toimituksellisesti tuotettu kuvallinen aineisto. Eri lajityypit ovat uutiskuva, kuvareportaasi ja kuvituskuva. (Salo 2000, 5, 81.)

Salon lajityyppeihin voisi nykyään lisätä valokuvakollaasin ja videon. Lisäksi kuvajournalismia tehdään myös perinteisten toimitusten ulkopuolella, erityisesti sosiaalisessa mediassa.

Seppo Saves määrittelee kuvajournalismin sellaiseksi valokuvallisuudeksi, joka sisältää persoonallisen otteen, henkilökohtaisen käsittelytavan ja oman idean. Lehtikuvan päätehtävä on tiedon välittäminen kuvallisin keinoin. (Saves 1986, 32.)

Hannu Vanhanen määrittelee kuvajournalismin kolmen osatekijän summaksi: tekstien, kuvien ja taiton (Vanhanen 1991, 89). Kuvajournalismin ydintä on visuaalisesti vangitseva valokuva (Vanhanen 1994, 11). Vanhasen määritelmä on aikaan sidottu ja nykyään osittain vanhentunut, sillä kuvajournalismi ei enää vaadi tekstiä rinnalleen, vaan voi toimia myös ”pelkkänä kuvana”. Lisäksi kuvajournalismia esiintyy ilman taittoa ainakin netissä.

Tosin Vanhasen määritelmä on edelleen ajankohtainen, jos mietitään lehdessä julkaistua uutiskuvaa, ei kuvajournalismia laajemmin.

Joka tapauksessa on selvää, ettei kuvajournalismi ole enää sidottu painettuun viestintään, yhteen mediaan eikä kuvakerronta ole pelkkää valokuvaa. Se voi olla myös videota tai multimediaa. Lisäksi kuvajournalismi ei ole vain kirjoitetun uutisen kuvittamista, vaan oma kerronnan lajinsa. (Apajalahti 2013, 7.)

Tässä työssä ymmärrän kuvajournalismin tarkoittavan omaa kerronnan lajia, jonka keskiössä on laajasti kaikki tuotettu kuvallinen aineisto. Kuvajournalismiksi tämä aineisto muuttuu siinä vaiheessa, kun joku tekee valintoja julkaistavista tai julkisesti esitettävistä visuaalisista esityksistä. Kuvajournalismin pääasiallisena tarkoituksena on tuottaa informaatiota, vaikuttaa katsojaan ja havainnoida maailmaa jostakin valitusta näkökulmasta.

Kuvajournalismiin on perinteisesti liitetty sanat totuus ja dokumentaarisuus. Kuvajournalismi on Salon mukaan yksi käytäntö, jossa valokuvan totuudellisuudella ja autenttisuudella on edelleen arvoa ja vakiintunut merkitys. (Salo 2000, 19.)

Kuvajournalismin kulttuurinen auktoriteetti perustuukin yhä sen oletettuun autenttisuuteen, läpinäkyvyyteen ja totuudenmukaisuuteen. Usko uutisraportoinnin objektiivisuuteen ja kameran mekaanisiin ominaisuuksiin ovat kauan tukeneet uskoa kuvajournalismin kykyyn toimia todistajana. (Lehto 2009, 9.)

Opinnäytetyössäni haluan osoittaa tuon oletuksen ongelmallisuutta ja kritiikkiä. Rajaan työni uutiskuvaan, sillä nimenomaan uutiskuva on mielletty ”pyhäksi”. Sen oletetaan edustavan tilannetta, jossa se on otettu, siis olevan totta (Leskinen, Ylioppilaslehti 9.12.2005).

Uutiskuva voi kuitenkin olla kokonaan lavastettu, tai se on otettu muualla tai eri vuonna, kuin mitä uutisteksti antaa ymmärtää. Ongelmaksi nousee myös se, että vaikka kuva olisi-kin ”aito”, on se aina tietojen valintojen tulos. Uutiskuva on representaatio, jolla halutaan rakentaa tietyn tyyppistä kuvaa maailmasta ja vaikuttaa lukijaan kuvan avulla. Näin ollen tulee kysyä, millaista todellisuutta kuva rakentaa, kenen näkökulmasta ja millä keinoin? Miksi? Mitä ei haluta näyttää? Kuva itsessään ei vielä todista mitään, mutta sen avulla voidaan todistaa.

Uutiskuvaan kohdistuu myös koko mediaa koskeva kaupallinen paine. Uutiskuvan on oltava näyttävä, viihteellinen, tunteita herättävä, siis myyvä, mutta samalla sen tulisi säilyt-

tää asiallisuutensa ja luotettavuutensa. Tämä ristiriita on mielenkiintoinen. Voiko kuva olla sekä asiallinen että viihteellinen?

Ennen uutiskuvan käsitteellistä määrittämistä ja tutkimista, avaan lyhyesti kuvajournalismin historiaa, jotta työni saisi juuret.

2.2 Kuvajournalismin lyhyt historia

”Näin valokuvaus tallettaa meille historiaa... Se on tuonut silmiemme eteen sodan suuret tapahtumat, nyt se on astunut rauhankongressin neuvotteluhuoneisiin ja valtuutettujen kuvin se tallettaa meille rauhansopimuksen allekirjoituksen. - - Valokuvaus on kaikkialla, se rekisteröi yhteiskunnallisen elämämme muistettavat tapahtumat ja rikastaa taikalevyllään historian arkistoa...” – E. Lacan kirjoitti La Lumiere-lehteen vuonna 1856. (Saraste 1996, 92.)

Kuvajournalismi viestinnällisenä kielenä ja laajasti ymmärrettynä on paljon vanhempi ilmiö kuin valokuvauksen keksintö. Jo luolamaalauksissa ihmiset esittivät tai välittivät havainnollisessa muodossa tunteitaan ja ajatuksiaan. Luolamaalausten kuvia voidaankin tulkita informaatioksi toiselle ihmiselle. Kuvan voima viestin vahvistajana, informaation välittäjänä ja ihmisten maailmankuvaan vaikuttavana tekijänä on siis hyvin vanha ilmiö. (Vanhanen 1991, 16 ja 67.)

Kameralla tuotettu kuva juontaa juurensa valokuvauskeksintöön ja kameran kehittymisen historiaan. Vuonna 1839 julkaistiin historian ensimmäinen valokuvanäyttely Ranskassa, mutta jo ennen vuotta 1839 oli saatu kehitetyksi negatiiveja, ja 1700-luvulla tehtiin valoherkillä materiaaleilla kokeita. (Saraste 1996, 19, 26.)

Heti valokuvauksen keksimisen jälkeen, 1840-luvulta lähtien lehtikuvien ydintä olivat sodat ja luonnononnettomuudet. Maailman ensimmäisinä uutisvalokuvina pidetään vuonna 1842 otettuja kuvia Hampurin suuresta tulipalosta. 10 vuotta myöhemmin Krimin sodassa (1853 – 56) valokuvaajia kulki rintamalla armeijan mukana. Amerikan sisällissodassa (1861 – 1865) armeijan mukana oli jo noin 300 kuvaajaa. (Saraste 1996, 92 – 93 ja 95 – 96.)

Sotien ja luonnononnettomuuksien lisäksi varhaisilla kuvilla on välitetty tietoa tuntemattomista kulttuureista ja paikoista. Vuosina 1852 – 1860 englantilainen kapteeni Linnaeus Tripe kulki osin poliittisista syistä Burmassa ja Intiassa tallentamassa paikallista arkkitehtuuria kameralleen. Jo tuolloin valokuva oli ikkuna oman ”arkitodellisuuden ulkopuolelle”,

väline, jolla esitettiin toiseutta, muita. (Exhibition 24 June – 11 October 2015, Victoria and Albert Museum, London.)

Aluksi valokuvia ei voitu painaa sellaisenaan lehtiin, vaan lehdet kaiversivat kuvien perusteella kuvituksia. Kuvajournalismin yleistymiseen vaikutti painotekninen keksintö rasterilaatta, ja 1890-luvulta alkoi kuvalehtien nousu. Pienkokaisen kameran kehittäminen mahdollisti lehtikuvaajien ammattikunnan kasvun. Salon mukaan kuvajournalismin kulta-aika sijoittuu vuosikymmenille 1925 – 1972, päättyen television tuloon. (Salo 2000, 8.)

1900-luvun alkupuoliskon tekninen mahdollisuus kuvata kaikkialla ja kaikissa olosuhteissa oli mullistavaa. Ensimmäinen ja toinen maailmansota, sekä nopea filmi kasvattivat kuvalehtien levikkiä. Saksalaisen Berliner Illustrierte Zeitungin levikki oli 1930-luvun alussa jo kaksi miljoonaa. (Vanhanen 1991, 69.)

Saksalaiset kuvalehdet olivatkin modernin kuvajournalismin ensimmäisiä foorumeita, joiden tekijät pakenivat natsismia 1930-luvulla Englantiin ja Yhdysvaltoihin vaikuttaen kansainvälisen kuvalehdistön syntyyn (Salo 2000, 8). Espanjan sisällissota (1936 – 1939) oli ensimmäinen sota, joka ikuistettiin valokuviksi modernissa merkityksessä; ammattivalokuvaajien kuvat ilmestyivät lehtiin lyhyessä ajassa niin Espanjassa kuin ulkomaillakin (Lehto 2009, 12).

Kuvajournalismin historiassa kuvaa ja sanaa on yhdistetty ajanjaksoina, jolloin on ollut tarpeellista välittää kommunikaatiota mahdollisimman havainnollisesti ja intensiivisesti mahdollisimman monelle. Keskiajalla kirkkojen seinillä olevat kuvat propagoivat ja valistivat uskonnollisia oppeja kansalle ja 1800-luvun ja 1900-luvun sodat lisäsivät propagandistista valokuvakerrontaa. (Vanhanen 1994, 14 ja 69.) Toisen maailmansodan jälkeen, kylmän sodan aikana valokuva oli keskeinen strateginen väline elokuvan ohella laajassa yhteiskunnallisessa keskustelussa Neuvostoliitossa, Yhdysvalloissa ja Keski-Euroopassa. (Saraste 1996, 91.)

Valokuvilla on manipuloitu ja yritetty vaikuttaa katsojaan ja yleiseen mielipiteeseen aina. Kuvat muokkaavat havaintojamme ja vaikuttavat maailmankuvaamme. Ajan myötä kuvallisuus on vain kasvanut ja nykyään kuva on alkanut asettua ilmaisuvälineenä verbaalisen kielen rinnalle. (Pienimäki 2013, 42.)

Valokuvia on käytetty hädän kuvaamiseen siitä lähtien kun valokuvaus keksittiin. Yksi tarkoitus hädän kuvaamisella läpi valokuvauksen historian on ollut halu herättää myötätuntoa ja tyrmistystä katsojassa. Nykyään kuvia käytetään yhä laskelmoidummin ja sosiaalinen

media mahdollistaa kuvatulvan; uusia, tiettyjä tarkoituksia varten otettuja kuvia on yhä enemmän uutisvirrassa.

2.3 Uutisen ja valokuvan määritelmät

Uutinen on journalistinen juttutyyppi, joka kertoo uutta tietoa (News, Nyhet). Uutinen voidaan määritellä nykyaikaiseksi kokemukseksi, joka on ajankohtainen ja uusi. Tämä tieto on välitettävä nopeasti eteenpäin, sillä se menettää uutisarvoaan ajan myötä. (Salo 2000, 19.)

Uutinen on journalismin yleisin juttutyyppi. Se on muotoon tehty selonteko ja kuvaus äskettäisestä, yleisesti kiinnostavasta tapahtumasta (Mutenia 2015, 11). Uutista pidetään luotettavana ja sitä koskevat eettiset vaatimukset. Esimerkiksi journalistin ohjeissa todetaan: ”journalistin velvollisuus on pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen.” (JSN/ Journalistin ohjeet, kohta 8.)

Valokuvaa *pidetään* totuudenmukaisena esityksenä maailmasta. Se toimii todisteena siitä, että jokin on joskus ollut kameran edessä. (Tuori 2001, 6.) Valokuvan avulla voidaan havainnoida ja pelkistää todellisuutta kaksiulotteiseksi pinnaksi (Seppänen 2005, 278).

Valokuva on esitys eli representaatio ja siten se heijastelee kuvaajan valintojen tuloksena syntyneitä todellisuutta. Representaatiolla tarkoitetaan merkitysten tuottamista käsitteille kielen ja kuva kautta. (Seppänen 2005, 76 – 78.) Representaation avulla voidaan esittää asia, ihminen tai ilmiö jonkinlaisena ja analyysin kautta voidaan tutkia, millaista todellisuutta esimerkiksi kriiseistä representaatioilla tuotetaan.

Valokuva on aina rajattu ja kuvakulma valittu, joten valokuvat rakentavat todellisuutta luomalla käsityksiä. Näin ollen valokuva on välitön viestintämuoto, sillä se tuo todellisuutta eteemme sellaisena, kuin se meille visuaalisesti näyttäytyy, tai sellaisena, miltä haluamme todellisuuden visuaalisesti näyttävän. (Seppänen 2005, 82.) Valokuvalla voidaan todistaa se, mikä halutaan tehdä näkyväksi ja valokuvalla voidaan valehdella. Tärkeäksi nousee kysymys siitä, mitä on rajattu kuvan ulkopuolelle, mitä ei haluta näytettävän?

2.4 Valokuva uutiskuvana

“Kun katselen terrori-iskun uutismateriaalia, videoita ja valokuvia, päädyn aina siihen, että liikkumaton kuva kertoo tarinan paljon paremmin. Pysähtyneeseen hetkeen voi syventyä ja palata uudelleen. Se syöpyy muistiin. Sitä ei voi unohtaa.”
(Steve McCurry, Yle Magnum – tarina valokuvan takana, jakso 9.)

Uutiskuva on valokuva uutisesta, eli valokuva tapahtuneesta, joka on uusi ja ajankohtainen. Uutiskuvaa ja ulkomaan uutiskuvaa koskevat samat vaatimukset, kuin mitä uutista. Uutiskuva on siis journalistinen tuote, joten se pyrkii vastaamaan kysymykseen mitä, missä, milloin, miksi, miten ja kuka? Uutiskuvan arvo kasvaa, jos sen kohteena on tunnettu henkilö, tapahtuma tai sen lopputulos on traaginen. (Salo 2000, 19.)

Elina Heikkilä esittelee kirjassaan *Kuvan ja tekstin välissä, kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä* kymmenen erilaista sanomalehtikuvan tehtävää. Kuvan tehtävänä on 1. välittää tietoa uutisaiheesta, 2. dokumentoida ja todistaa tapahtunutta, 3. orientoida lukijan jutun aiheeseen, 4. havainnollistaa tekstissä kerrottua, 5. identifioida jutun kohde, 6. vangita katse ja houkutella ostamaan, 7. osoittaa aiheensa tai jutun tärkeyttä, 8. jäsentää ja tasapainottaa taittoa, 9. vedota lukijan tunteisiin ja tarjota elämyksiä sekä 10. viestiä ideologiaa ja vakiinnuttaa tiettyä maailmankuvaa. (Heikkilä 2006, 54.)

Tässä työssä ymmärrän uutiskuvan tarkoittavan ajankohtaisesta aiheesta otettu subjektiivista kuvaa, joka julkistetaan jossakin muodossa. Kuvan pääasiallinen tehtävä on välittää informaatiota kuvassa esiintyvistä aiheista valitulla tavalla. Lisäksi kuvalla havainnollistetaan, viihdytetään ja vedotaan katsojan tunteisiin.

Tiedonvälityksessä visuaaliset esitykset, erityisesti valo- ja videokuva, ovat keskeisessä asemassa. Kuvalla ja tekstillä pyritään muodostamaan kokonaisuus, jossa kuva vahvistaa ja tukee sitä, mitä tekstissä kerrotaan. Samalla kun kuvat välittävät tietoa, niillä myös halutaan herättää tunteita ja vaikuttaa asenteisiin, eli ne ovat poliittisia kuvia.

Vanhanen on jo vuonna 1991 todennut, että kuvavirta on lisännyt kilpailua niin, että erotuakseen muista kuvista, kuvan tulee olla entistä vavahduttavampi tai aiheeltaan katsojaa lähellä ja yhteiskunnallisesti hyvin merkittävä. (Vanhanen 1991, 39.) Helsingin Sanomien kuvatoimittaja Markus Jokelan mukaan hyvä lehtikuva kärjistää ja sen pitää olla visuaalisesti aika yksinkertainen. Kuvan on auettava katsojalle heti. (Jokela 2009, 204.)

Mieleeni nousee lähinnä kysymys, mitä tapahtuu sitten, kun kaikki kuvat ovat vavahduttavampia ja kuvatulva aiheuttaa turtumisen. ”Kaikki on jo nähty” –tunteelta ei voi välttyä selatessaan sosiaalista mediaa.

Millainen on sitten hyvä uutiskuva tai mitä uutiskuvalta odotetaan? Uutiskuvan merkitys syntyy otsikon, ingressin ja kuvatekstin yhteisvaikutuksen tuloksena, vaikka kuvajournalismi on muutakin kuin tekstin, kuvan ja taiton summa (Seppänen 2005, 79).

Mielestäni tämä pitää paikkansa etenkin silloin, kun kuvasta ei tunnista henkilöitä, maisemaa tai ei tiedä, mitä kuva koskee. Tällöin kuva voi jäädä irralliseksi. Vasta kun kuvateksti, ingressi ja otsikko antavat selityksen, mistä kuva on, mitä kuvassa on, tai mihin tapahtumaan kuva liittyy, syntyy myös uutiskuvan merkitys. Esimerkiksi kuva hukkuneesta syyrialaispojasta, jota turkkilainen poliisi kantoi Bodrumin rannalla 2.09.2015, ei välittämättä aukenisi samalla tavalla, jos ei tietäisi, että kyse on nimenomaan syyrialaisesta lapsesta, joka hukkui yrittäessään turvaan Kreikan Kos-saarelle.

Kuolleen syyrialaispojan kuva Bodrumin rannalla 2.9.2015 pysäytti ja levisi tiedostusvälineissä laajasti. Twitterissä kuva levisi aiheanalla #KiyiyaVuranInsanlik, mikä tarkoittaa suomeksi "rantaan huuhtoutunut ihmisyyys." (Kuva ja teksti HS 2.9.2015/ Reuters.)

Kyseisen kuvan voisi ilman kuvatekstiä, otsikkoa ja ingressiä, eli ilman kontekstia, tulkita myös toisella tavalla. Kuva voisi olla esimerkiksi länsimaalaisen lapsesta, joka juoksi vanhempiaan karkuun veteen, kaatui ja hukkui. Kuva olisi silti traaginen, koskettava ja kertoisi menetyksestä, mutta se ei nousisi samanlaiseen asemaan, kuvastamaan Euroopasta turvaa hakevien ihmisten inhimillistä hätää, koska sen merkitys olisi toinen.

Ilman otsikoita ja kuvatekstejä valokuvat menettäisivät myös uutisarvoaan, sillä katsojat eivät välttämättä kykenisi yhdistämään kuvia uutistapahtumiin. Samalla nousisi nykyistä selkeämmin esille kuvien taiteellinen arvo tai arvottomuus. Hannu Vanhanen (1994, 8) kirjoittaa kuuluisan valokuvaajan Sebastião Salgadon kuvista: *"Salgadon kuvia on myös kritisoitu, koska hänen kuvansa aiheesta kuin aiheesta (jopa Afrikan nälänhädästä) ovat esteettisen kauniita ja saattavat viedä katsojan huomion pois itse kuvauksen aiheesta, kun kuvat julkaistaan kokonaan ilman tekstiä tai puutteellisin kuvatekstein."* (Seppänen 2005, 248.)

Tämä perinteinen käsitys uutiskuvan merkityksestä törmää nykyiseen tapaan kuluttaa ja käyttää mediaa netissä ilman otsikoita ja kuvatekstejä. Tällöin kuvat voivat saada alkuperäisestä kontekstista poikkeavia kuvatulintoja. Kuvat tulkitsevat lähtevät elämään omaa elämäänsä.

Tässä työssä tutkin vain ulkomaan uutiskuvaa, eli sellaisesta uudesta ja ajankohtaisesta Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuneesta kriisistä otettua valokuvaa, jota käytetään Helsingin Sanomien printtilehdessä. Näin ollen tutkimani kuvat edustavat perinteistä otsikko, kuvateksti ja vangitseva kuva –ajattelua.

2.5 Uutiskuva ja kriisi, kuva konfliktin tunnuksena

Ennen kuin siirryn pohtimaan uutiskuvaa kriiseistä, määrittelen kriisin käsitteen. Kriisisanalla on useita merkityksiä. *Kriisitilanteet kansainvälisessä liikkuvuudessa -opas korkeakouluille* määrittelee kriisin tilanteeksi tai prosessiksi, joka uhkaa ihmisiä, kiinteistöjä, irtaimistoa tai organisaation mainetta. Kriisikategorioita ovat muun muassa terveyteen liittyvät tilanteet, onnettomuudet, rikokset, luonnonmullistukset, yhteiskunnalliset kriisit ja muut kriisitilanteet. (Toivanen 2012, 4.)

Suomen YK-liitto määrittelee kotisivuillaan konfliktin selkkaukseksi, jossa on osallisena vähintään kaksi erimielistä osapuolta ja jossa on saanut surmansa vähintään 25 ihmistä yhden kalenterivuoden aikana. Sota on järjestäytyneiden yhteisöjen välinen aseellinen konflikti, jossa saa surmansa vähintään 1000 henkilöä vuodessa. (Suomen YK-liitto.)

Tässä työssäni rajaan kriisin käsitteen koskemaan aseellisia konflikteja ja sotia (esimerkiksi Kongon konflikti ja Syyrian sota), luonnononnettomuuksia (esimerkiksi Nepalissa maanjäristys), sekä sellaisia epidemioita, jotka ovat järkyttäneet yhteiskuntarauhaa ja yhteiskunnan rakenteita (esimerkiksi ebola) ja sellaisia vallankaappauksia, jotka järkyttävät yhteiskuntarauhaa (esimerkiksi Burundin vallankaappaus). Katson, että työni rajauksen sisäpuolelle kuuluu vuonna 2015 tapahtuneet terrori-iskut maailmassa (esimerkiksi Pariisin terrori-isku), sillä tulkitse, että ne ovat osa Lähi-idän konfliktia.

YK:n tilastojen mukaan vuonna 2013 maailmassa oli käynnissä 33 aktiivista konfliktia. Konfliktien lukumäärä on laskenut kylmän sodan ajasta, jolloin aktiivisia konflikteja oli noin 50, mutta niiden luonne on muuttunut kuluneen vuosisadan aikana. Sodankäynti on lisääntynyt kaupunkikohteissa, ja vaikka sotaa käytäisiin vain yhden maan tai alueen sisäl-

lä, ovat konfliktit usein siinä mielessä ylikansallisia, että ulkopuolinen valtio tukee toisen valtion sisäisen konfliktin osapuolta. (Suomen YK-Liitto, Sodat ja konfliktit.)

Muun muassa näistä muutoksista on seurannut siviiliuhrien määrän kasvu: kun sata vuotta sitten menehtyneistä siviilejä oli muutama prosentti, tänä päivänä luku on liki 90 prosenttia. Lisäksi pakolaisia on enemmän kuin aiemmin, vaikka konflikteja on nykyään vähemmän kuin ennen. YK:n pakolaisavun mukaan, vuoden 2014 lopussa pakolaisia oli lähes 60 miljoonaa, ensi kertaa sitten toisen maailmansodan. (Suomen YK-Liitto, Sodat ja konfliktit ja UNHCR 2015, Worldwide displacement hits all-time high as war and persecution increase.)

Uppsalan yliopiston rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksen vuonna 2011 julkaistun raportin mukaan maailmassa oli toisen maailmansodan jälkeen sodittu kaikkiaan 244 aseellista konfliktia 151 eri paikassa vuoteen 2009 mennessä. (Tilastokeskus 2011, Konfliktit vähenivät maailmassa.)

2.5.1 Valokuvat kriiseistä

”Illalla tappelen puhelimessa Helsingin kotitoimituksen kanssa. Lehti aikoo julkaista kaikista pliiisuimman ja kilteimmän ruudun lähettämistäni kuvista. Väitän vastaan, koska minusta lukijoiden on saatava nähdä se kaikki raakuus, mitä täällä tapahtuu. Lopulta kuvatoimittaja saa minut ymmärtämään, että suomalaisten aamukahvipöytään ei voi tarjoilla hiiltyneitä lasten ruumiita” – Sami Kero (Lapset kriisien kuvissa, 2014, 28.)

Mediaa seuraamalla saa herkästi tunteen siitä, että maailma on täynnä väkivaltaa ja raakuutta, eikä konfliktit ole ainakaan vähenemään päin. Yksi syy tähän tunteeseen on Ulkopoliittisen instituutin tutkijan Noora Kotilaisen mukaan se, että maailma ja myös media on muuttunut huomattavasti kuvallisemmaksi kuin aikaisemmin. (Kotilainen, YleX radiohaastattelu 20.1.2015.)

Lisäksi tiedotusvälineet raportoivat ja välittivät uutisia muualta maailmasta aiempaa enemmän. Myös sosiaalinen media vaikuttaa, sillä tapahtumat näkyvät paljon aktiivisemmin ja reaaliaikaisemmin kuin ennen. (Kotilainen, YleX radiohaastattelu 20.1.2015.)

Lisääntyneet kuvat havainnollistavat ja näyttävät konfliktit. Uskali on jopa sanonut, että sodat, nälänhätä ja muut katastrofit tulevat todeksi vasta, kun ne ovat visualisoituneet

uutiskuvissa. Kuvat herättävät tunteita eri tavalla kuin kirjoitettu teksti ja pakottavat ottamaan kantaa. (Uskali 2007, 122.)

”Syyrian konflikti on ollut vaikea medialle. Täällä sai pitkään tapahtua asioita, ennen kuin se tuli mediassa julki. Itselleenkin tärkeä raportointi, jotta maailma sais tietää mitä täällä tapahtuu, jotta voidaan reagoida siihen kanssa.”
(Niklas Meltio – *Ulkolinja: kasvot syyrian sodalle.*)

Kuvan valta on totta eritoten ulkomaan uutisoinnissa (Simuna 2013, 19). Huomattavaa on, että uutiskuville annetaan lehdessä paljon tilaa silloin, kun katastrofi on poikkeuksellinen. Joskus lehden sivulle nostetaan kokosivun kuva, vaikka se on tavallisesti myyty mainoskäyttöön. Tämä lisää katsojan tunnetta, että tilanne ja uutinen ovat poikkeuksellisia.

Kriisikuvilla on oma funktionsa uutiskerronnassa. Ne lisäävät informaatiota tekstiin nähden, luovat draaman tunnetta ja antavat välineen käsitellä kaukana tapahtunutta. Kuvat auttavat myös käsittelemään uutisesta heränneitä tunteita ja konkretisoivat tapahtunutta. Samalla kuva antaa mahdollisuuden puida sitä yhdessä toisten, saman kuvan nähneiden lukijoiden kanssa. Kuvat voivat auttaa ymmärtämään kriisejä ja niiden uhreja.

Katastrofiuutisoinnissa ei siis riitä enää pelkkä tapauksesta tiedottaminen, vaan media pyrkii luomaan järjestystä kaaokseen toimimalla surun ja vihan kanavana. Yhteisöllisyyden vaalimisen lisäksi media voi tuottaa myös pelkoa. (Mutenia 2015, 9.) Valokuvalla voisi nähdä olevan kolme aaltoa; ensimmäinen kuva todistaa, että jotain tapahtuu, toinen vakuuttaa ja kolmas tuo emotiot.

2.5.2 Uutiskuvan voima

”Jo valistusaikana ajateltiin, että jos kykenisimme näkemään visuaalisessa muodossa sen, mitä katastrofit ja sota tekevät ihmiselle, kääntyisimme sotaa vastaan, yhdistyisimme ihmiskuntana ja pyrkisimme lopettamaan kärsimyksen.” (Noora Kotilainen, *Rauhan Puolesta* 6/2014.)

Lännessä on ajateltu, että kuva kärsimyksestä auttaa myötätuntoisen suhteen rakentamisessa katsojan ja kuvan kohteena olevan välille. Historiallisestikin vahvana on pidetty ajatusta, että raa’at kuvat auttavat meitä toimimaan paremman maailman puolesta. (Kotilainen 2015, TS 14.1.2015.) Esimerkiksi YK:n ihmisoikeuksien julistuksen syntyyn on osaltaan vaikuttanut holokaustikuvat ja Vietnam –kuvilla on ollut merkittävä rooli silloisen so-

danvastaisen ilmapiirin syntymiseen. Näin ollen valokuva voi saada isojaakin mielipidepoliittisia vaikutuksia.

Tämä uutiskuva järkytti koko maailmaa kesäkuussa 1978. Kuva: STT-Lehtikuva/AP/Nick Ut

Nick Utin ottama valokuva napalm-hyökkäystä pakenevista lapsista Vietnam sodassa vaikutti myös poliittisesti. (Kuva STT-Lehtikuva/AP/Nick Ut.)

Tämä ajatus kääntyy pääläelleen globaalin nykyterrorismin kohdalla. Isis, joka toimii sosiallisessa mediassa luottaen vahvoihin kuviin, saa sitä enemmän huomionarvoa ja rekrytointipotentiaalia, mitä kamalampi kuva tai videopätkä. (Kotilainen 2015, TS 14.1.2015.)

Tästä herää kysymyksiä: antavatko nämä kuvat jotain lisäarvoa tai lisäinformaatiota? Ymmärrämmekö me mitään uutta tilanteesta tai maailmasta näiden kuvien avulla? Missä menee raja, että kuvalla herätetään ”maailmanpelastushalua” tai levitetään turhaan raakaa materiaalia?

Joka tapauksessa uutiskuva kärsimyksestä vetoaa tunteisiin. Valokuvan voima perustuu siihen, että se pysäyttää lukijan. Samalla lukija pysähtyy kyseisen aiheen äärelle. Valokuva laittaa ajattelemaan. Tätä kuvan voimaa hyödyntävät kaikki, myös humanitaariset järjestöt varainkeruussaan ja valistuksessaan. Voimakkaimmat ja toistetuinmat valokuvat painuvat mieliimme ja samalla muovaavat käsityksiämme historiasta. (Mutenia 2015, 27.)

2.5.3 Poliittinen valokuva

”Vaikeinta ei ollut kuvan ottaminen, vaan sen julkaiseminen. Iltaisin tapasin ystäviä ja kerroin päivän tapahtumista. Ystäväni mielestä kuvaa ei olisi saanut julkaista. Se esitti vallankumouksen väärässä valossa. Väkivalta ei tullut hallinnon puolelta, vaan kumouksellisten. Pidin pääni.” (Abbas Attar, Yle Magnum – tarina valokuvan takana, jakso 6.)

Visuaalisen kulttuurin ydintä on kuvallisuus. Seppänen sanoo kirjassaan *Visuaalinen kulttuuri – teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*, että ”koko visuaalinen kulttuuri on suurimmaksi osaksi liiketoimintaa elokuvien tuottamisesta lehtivalokuvien ottamiseen.” Myös

uutiskuvat tuotetaan yhteiskunnassa ja siihen kytketään aina joitain merkityksiä sulkemalla joitain muita merkityksiä ulkopuolelle. Visuaalisen kulttuurin kuvastot, myös uutiskuvat, ovat siis poliittisia kuvastoja. (Seppänen, 2005.)

Poliittisuudella Seppänen tarkoittaa muun muassa sitä, että uutistoimistot tekevät valintoja – laittaako lehden kanteen missi vai vammaisen tai laittaako lapsi, joka on kuollut rannalle paetessaan sotaa vai paikallinen julkkis, joka on laihtunut: kummalle kuvalle annetaan tilaa ja miksi? Tekemällä valintoja uutistoimistot takaavat joidenkin näkyvyyden ja toisten näkymättömyyden. (Seppänen, 2005.)

James Carey, joka tutki yhteisöllisyyttä ja median rituaaleja, oli sitä mieltä, että sanomalehden lukeminen on tilanne, jossa vahvistetaan tiettyä yksittäistä näkökulmaa maailmasta, ei niinkään tilanne, jossa opitaan uutta: ”Se, mitä lukijan edessä on, ei ole puhdasta informaatiota, vaan esitys maailmassa kilpailevista voimista.” (Tammi, 2010, 4.)

Tämä on mielestäni konkreettinen muistutus siitä, että kaikki, mikä liittyy lehden sivuilla olevaan, myös kuvat, ovat poliittisia. Valokuvat eivät siis kerro todellisuudesta ”sellaisena kuin se on”. Esimerkiksi kuvat turvapaikanhakijoista voidaan esittää joko massoina tai yksilöllisyyttä korostaen. Lisäksi vastaanottajat katsovat kuvaa eri tavalla: kuvat eivät toimi pelkästään asenteiden muovaajina, vaan niiden tulkinta heijastelee katsojan jo omaksuttuja asenteita: miten katsoja katsoo kuvaa, riippuu siitä, miten hän haluaa kuvaa katsoa.

”Kun lähetin valokuvan lehdelle, ajattelin, ettei sitä ehkä julkaistaisi. Kuva sai Yhdysvalloissa aivan eri merkityksen. Siellä vainaja on vapauden puolesta henkensä uhannut sankari. Sekin on totta. Hän kuoli vapauden puolesta. Kaltaiseni eri kulttuurista tuleva henkilö kokee miehen kuolleen turhaan. Se on mielenkiintoista.” (Alex Majoli, Yle Magnum – tarina valokuvan takana, jakso 10.)

2.6 Uutiskuvan symboliarvo

”Kokelaat olivat mustia, eversti valkoinen. Juoksuharjoitus keskeytettiin, ja eversti asettui kokelaiden eteen. Otin virallisen muotokuvan. Jännitteet näkyvät selvästi. Valokuvasta tuli apartheidin symboli. Apartheidia kuvitettiin valokuvalla valkoisesta everstistä mustien rivistön edessä.” (Abbas Attar, Yle Magnum – tarina valokuvan takana, jakso 6.)

Attar, Etelä-Afrikka 1978. Kuva Magnum Photos/ Abbas Attar

Attar sanoo Yle Magnum – tarina valokuvan takana –dokumenttisarjassa, että ”apartheidiä kuvitettiin valokuvalla.” Attarin ottamaa kuvaa alettiin siis toistamaan ja kierrättää eri medioissa, jolloin se tuli laajasti tunnetuksi, ja samalla julkaistuun kuvaan liitettiin käsityksiä vallasta.

Uutiskuva voi nousta myös symbolin asemaan. Useimmat tunnetuimmat kuvat ovat tilanekuvia sodan, poliittisen väkivallan tai luonnonkatastrofin uhreista. Yksi syy tähän on Merja Salon mukaan se, että ”ainakin lehtikuvassa kohtaavat yksilön kärsimys ja maailman mahdollinen myötätunto.” (Salo 2007, 43.)

Symbolin merkitys on sopimuksenvarainen ja se on erityinen semioottinen merkkityyppi. Symbolissa kohteen ja merkin suhde ei perustu kaltaisuuteen eikä kausaalisuuteen vaan sopimukseen, joka perustuu yhteiseen kulttuuriin. (Salo 2000, 31 – 34.)

Uutiskuvassa tämä tarkoittaa, että kuvan ja tapahtuman vastaavuudesta ja merkityksestä syntyy yhteisesti hyväksytty ja laajasti tunnettu ja tunnustettu kulttuurinen sopimus. Kuva on vakiintunut merkitsemään tiettyä historiallista tapahtumaa. Abbasin tapauksessa, ja kuten symbolisten kuvien kohdalla on välttämätöntä, toisto vakiinnutti kuvan merkitsemään apartheidiä. Toisto on tärkeää, sillä Salon mukaan toiston vähentyessä myös symbolin tunnistettavuus heikkenee. (Salo 2000, 31 – 34.)

Puhuessaan valokuvan myyteistä Merja Salo nostaa esiin uutiskuvien toistuvat jatkumot arkkityypeistä ja teemoista. Esimerkiksi lipunnostokuvat voiton symbolina toistuvat monissa tunnetuimissa uutiskuvissa. Lähtökohdat myyttikuville löytyvät jo maalaustaiteesta, jolloin uutiset ovat jatkumoa perusmyyttien välittämisessä. (Salo 2000, 49.)

Valokuvauksen dokumentaarinen luonne luo myytin itse viestintävälineestä: valokuvan tallentama näkymä on totuus. Tämä myytti luo valokuvan käytölle moraalisen vastuu. Myytti kuvan totuudesta törmää tapaan käyttää kuvia laskelmoidusti, rajata niitä tarkoitushakuisesti ja suoranaisesti manipuloida ja valehdella kuvilla.

Uutiskuvaan liitetään myös myytti ”ratkaisevasta hetkestä”, jolloin kuvaaja saa talletettua sanomallisesti tärkeimmän kuvaansa. Myytti luo mielikuvan kuvaajan mahdollisuudesta napata otos, milloin ja mistä tahansa. Myytti vahvistaa kuvan totuudellisuuden myyttiä, koska se rajaa näkymättömiin kuvaamisen inhimillistä puolta esimerkiksi kuvaajan rajoitettua liikkumista onnettomuuspaikalla. (Heikkilä 2006, 70.)

Valokuvan, varsinkin tunnetun symbolin asemaan nousseen kuvan, todistusvoimaa on vaikea epäillä. Kuitenkin kuvajournalismin historiasta löytyy esimerkkejä tunnetuista, sym-

bolin asemaan nousseista kuvista, joiden autenttisuudesta väitellään edelleen. Ehkä tunnetuin esimerkki on Robert Capan ottama valokuva kuolevasta sotilaasta Espanjan sisällissodassa vuonna 1936.

2.7 Uutiskuvan valheellisuus

”Perusväittämäni on, ettei valokuva ole, eikä ole koskaan ollut, sen uskottavampi kuin kirjoitettu tai lausuttu sana. Sekä verbaalisen että visuaalisen viestin uskottavuus on aina ollut sanan lausujasta, kirjoittajasta tai kuvaajasta riippuvainen. Viestin merkitys vastaanottajalle on ja on aina ollut suhteessa hänen kykyynsä kriittisesti tarkastella tätä informaatiota.” – Hans Paul 16.11.2000 Helsingin Sanomissa

Kuvamanipulaatiota on ollut yhtä kauan kuin valokuvia. Se on voinut saada alkunsa 1800-luvun perhevalokuvista, joihin on esimerkiksi lisätty puuttuva perheenjäsen jälkikäteen. (Niemelä 2009, 18.)

Kuvista myös poistetaan ei-toivottuja tai tarpeettomia henkilöitä, niitä rajataan, lavastetaan ja yhteen kuvaan voidaan yhdistää useasta kuvasta elementtejä. Digitalisoinnin myötä kuvia on voitu yhdistellä entistä saumattomammin ja lopputuloksesta tulee eheämpi, jolloin manipulaation huomaaminen vaikeutuu. (Salo 2005, ylioppilaslehti 9.12.2005.)

Johanna Vehkoo tuo esille, että etenkin luonnonkatastrofien ja muiden suurien uutistapah- tumien aikana kuvaväärennökset ja kuvahuijaukset ovat yleisiä. Tämä johtuu hänen mu- kaansa siitä, että uutisorganisaatiot eivät pysty tuottamaan varmistettua tietoa yhtä nope- asti, kuin mitä ihmisillä on halu saada tietoa tapahtumasta. (Vehkoo, 2015 YLE valheen- paljastaja.)

Esimerkkinä Vehkoo mainitsee laajalle levinneen kuvan pienestä pojasta, joka halua si- sartaan Nepalin maanjäristyksen jälkeen vuonna 2015. Todellisuudessa kuva on otettu Pohjois-Vietnamissa jo vuonna 2007. Saman kuvan lapsia on väitetty myös burmalaisiksi orvoiksi ja Syyrian sisällissodan uhreiksi. (Vehkoo 2015, YLE valheenpaljastaja.)

Vuonna 2007 otettu kuva Pohjois-Vietnamissa, joka levisi laajasti Nepa- lin maanjäristyksen jälkeen vuonna 2015. (Kuva Na-Son Nguyen, kuva otettu twitteristä Nguyenin twitter-tililtä.)

Kriisialueilla toimittajat joutuvat tilanteisiin, joissa koko alue, johon toimittajat pääsevät on rakennettu ja lavastettu. Esimerkiksi joulukuussa 1989 vallankumoukselliset esittelivät kuvaajille ruumistodisteita Romaniassa. Nämä ruumiit todettiin kuitenkin myöhemmin läheisen sairaalan hautausmaalta kaivetuiksi jäännöksiksi. (Halonen 1996, 174-175.)

Manipuloidun kuvan paljastuminen julkisuudessa saa usein aikaan pienen kohun ja manipuloidut kuvat nakertavat median mainetta luotettavana tiedonvälittäjänä. Silti kuvamanipulaatiosta puhutaan julkisuudessa aivan liian vähän. Kuvamanipulointi myös uutiskuvissa on laajalle levinnyttä.

Toisaalta uutisen ja valokuvan julkaiseminen on aina jonkin tasoista manipulointia. Media tekee tiedostettuja tai tiedostamattomia valintoja, jotka vaikuttavat lukijan tapaan tulkita maailmaa. Näin ollen lukijan tulee uutisia lukiessaan tiedostaa, kenen suulla uutinen puhuu ja kenen silmillä kuvia katsotaan. (Niemelä, 2009 s. 20 – 21.)

2.8 TV:n tulo muutti uutiskuvan luonteen

Television tulon saakka painetulla uutiskuvalla oli tärkeä ensinäyttäjän tehtävä. Uutiskuva välitti paikalla olon vaikutelman ja avasi katsojalle näkymän tapahtumaan. Sittemmin televisio kykeni toteuttamaan uutuuden ja ajankohtaisuuden kriteereitä painettua kuvaa paremmin, eikä kuva enää kyennyt antamaan katsojalle samaa kokemusta kuin televisio. (Salo 2000, 20.)

Kuvajournalismissa television ja painetun uutiskuvan uuden työnjaon osoitti ensi kertaa vuoden 1963 Lee Harvey Oswaldin murha. Suorassa lähetyksessä television katsojat näkivät, kuinka Jack Ruby syöksyi esiin ja ampui Kennedyn murhasta epäillyn Oswaldin. Se oli samalla ensimmäinen televisioon liittynyt todellisuusshokki. (Salo 2000, 20 – 21.)

Ne, jotka olivat nähneet suoran lähetyksen Oswaldin ampumisesta, näkivät seuraavan päivän lehdessä ”enää eräänlaisen artefaktin edellispäivän emotionaalisesta kokemuksesta.” (Salo 2000, 21.)

Lopulta vuotta myöhemmin alkanut Vietnamin sota (1964 – 1975) toi kuoleman ja kärsimyksen television kautta ihmisten olohuoneisiin, ja viimeistään siitä lähtien kärsimyksen kuvat ovat olleet osa televisioutisten jokapäiväistä tarjontaa. (Lehto 2009, 12.)

Painetun uutiskuvan oli löydettävä uusi rooli. Ensinnäkin painettu kuva tiivistää muistoksi jotain siitä tapahtumasta, josta televisio on jo näyttänyt ajankohtaisemmat, kestoiltaan pidemmät kuvat. Painettu kuva säilyttää tapahtuman muistoa ja toistaa visuaalista kokemusta. (Salo 2000, 24 – 25.)

Vanhanen toteaa: *”Kun televisio näyttää liikkuvaa kuvaa viisitoista sekuntia, valokuvaajan on kyettävä tiivistämään sama tapahtuma sekunnin murto-osaksi, usein yhdeksi julkaisuksi valokuvaksi. Onnistuessaan uutiskuva on intensiivisempi, koskettavampi ja lähempänä katsojaa kuin televisiokuva.”* (Vanhanen 1994, 41.)

Näin ollen valokuvaa voidaan tarkastella pidempään ja yksittäinen valokuva jää paremmin mieleen kuin television kuvavirta. Kuvat toimivat siis sekä katseen pysäyttäjinä (stoppers) että katseen säilyttäjinä (keepers). (Salo 2000, 26 – 27.)

2.9 Sosiaalinen media ja kriisikuvien nopeus

Vuoden 2011 arabikevään vallankumouksia on kutsuttu Twitter-vallankumouksiksi ja viimeistään noista tapahtumista lähtien on ollut selvää, että poliittisia levottomuuksia ja sotia on leimannut hankalasti kahlittava ja nopea tiedonvälittämisen tapa: sosiaalisen median (some) käyttö. Nykykriiseissä, erityisesti Syyrian sodan ja Ukrainan sodan osalta, somen visuaalisella viestinnällä ja kansalaislähtöisellä tiedonvälityksellä on ollut suuri sija mielikuvien muodostumisessa. (Kotilainen 2014, 108.)

Someen ladatuilla viesteillä on samanlaisia tavoitteita kuin perinteisen median kuvillakin: informoida paikallisista tapahtumista ja sodan käännteistä, aktivoida toimintaan, dokumentoida tapahtumia kuvallisiksi todisteiksi, samaan apua ja lahjoituksia ja vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen ja sodan kulusta luotaviin mielikuviin. (Kotilainen 2014, 108.)

Samalla on tapahtunut muutos kärsimyksen näyttämisessä. Nykyään ihmiset ottavat itse kuvia ja tuottavat niin liikkuvaa kuin pysähtynyttäkin kuvaa, editoivat sitä ja lähettävät kuvat eteenpäin julkisuuteen. Näin ollen lukijoiden suhde kuvallisuuteen on muuttunut toiminnallisemmaksi ja interaktiivisemmaksi. Kuvallisuudesta on kasvanut itseilmaisun väline, joka heijastuu myös mediajulkisuuteen. Esimerkiksi kuvat Abu Ghraibin vankilan kidutuksista ovat amatöörien ottamia. (Seppänen 2005, 22 – 23.)

Älypuhelimien videolla striimataan reaaliaikaista kuvaa suoraan nettiin järkyttävistä tapahtumista. Kun aikaisemmin julkisuuteen tulleet kuvat kuolemasta ovat käyneet median seulan läpi, nykyään näytetään kaikki. Tästä on noussut useita eettisiä kysymyksiä.

Monilla länsimaalaisilla mediayhtiöillä ei ole enää omia kuvatoimittajia kriisialueilla, sillä sitä pidetään liian vaarallisena. Esimerkiksi Syyriassa ja Irakissa freelancereiden, amatöörikuvaajien ja paikallisten ihmisten someen lataama kuvamateriaali on muuttunut valtamedian kuvamateriaaliksi. (Kotilainen, YleX radiohaastattelu 20.1.2015.) Tällöin lähdetietojen merkitys korostuu.

Kotilaisen mukaan paikallisen ihmisen ottama valokuva tulee osaksi valtamedian kuvamateriaalia, jos kuva sopii jo ennestään kulloisenkin valtamedian vallitseviin käsityksiin. Esimerkiksi Syyriasta elokuussa 2013 levinneet kaasu-isku kuvat saivat valtavan näkyvyyden länessä osittain siksi, että ne tukivat lännen poliittista suhtautumista as-Assadin hallintoa kohtaan. (Kotilainen 2014, 112 -113.)

Kotilainen sanoo, että *"kuva itsessään on puhekyvytön esitys, joka ei voi argumentoida, se vain näyttää. Sama kuva näyttäytyy eri tavoin esityskontekstistaan, ympäröivästä kulttuurista ja politiikasta riippuen. Tiedotusvälineet ja ideologinen uutistuotanto lisäävät kuviinne merkitykset ja tarinat, mitkä kulloisessakin kontekstissa ovat poliittisesti ja kulttuurisesti sopivia."* (Kotilainen 2014, 2.)

Salo nostaa esille ristiriidan, joka koskee verkossa julkaistavia kuvia. Kuvajournalismissa arvostetaan kuvaajan kykyä tuottaa dramaattisia kuvia samaan aikaan, kun kuvia arvostetaan objektiivisina todisteina tapahtumista. (Salo 2000, 29.) Voiko kuva olla samaan aikaan objektiivinen todiste ja mahdollisimman dramaattinen kuva? Mielestäni ei voi olla.

Vanhanen totesi jo vuonna 1994, että multimedian maailmassa kuvan objektiivisuuden vaatimus on miltei kokonaan hylätty (Vanhanen 1994, 7). Mielestäni ajatus kuvan objektiivisuudesta tulisi hylätä, ja erityisesti sosiaalisen median kuvien kohdalla lukijan kriittinen medianlukutaito korostuu.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Kipinä tutkia lähemmin valokuvia ja niiden merkityksiä syttyi syksyllä 2014 ollessani New Yorkissa Suomen YK-edustustossa viestintäharjoittelijana. Tuolloin näin lukemattomat määrät ebola-kuvia Afrikasta ja jäin miettimään kuvien merkitystä.

Suomi tuki ebolan vastaista työtä noin 10 miljoonalla eurolla vuonna 2014 (ulkoasianministeriö, Tiedote 228/2014 17.10.2014). Oliko osittain järkyttävilläkin kuvilla vaikutusta siihen, että Afrikan ulkopuoliset maat antoivat rahaa epidemian ”voittamiseen” ja epidemia nousi voimakkaasti esiin poliittisessa päätöksenteossa YK:ssa? Mikä ylipäätään on kuvan merkitys kriisiuutisoinnissa?

Tutkimuskysymykseni on, miten ulkomaan kriisejä kuvataan Helsingin Sanomissa vuonna 2015 ja minkälaista todellisuutta kuvat tuottavat kuvaamistaan kriiseistä?

Koska kriisit ovat sanomalehtien tyypillistä uutisvirtaa opinnäytetyöni alkuvaiheessa lähtöoletukseni on, että kriisiä koskevaan uutiseen liittyy aina valokuva, ja että kriisikuvia on tutkittavassa lehdessä yleensä useampi kuin yksi.

Oletan myös, että valokuvissa näkyy menetys jossakin muodossa. Oletan, että turvapainhakijat ovat kuvattu etäältä, jotta heidän persoonallisia kasvonpiirteitään ei näkyisi. Lisäksi valokuvat ovat tilannekuvia, joilla pyritään herättämään lukijan myötätunto. Lähtöoletukseni perustuu omaan kokemukseeni päivittäisenä Helsingin Sanomien ja muidenkin medioiden lukijana.

3.1 Helsingin Sanomat tutkimuskohteena

Valitsin analyysin kohteeksi Helsingin Sanomat, sillä se on edelleen yksi tärkeimmistä, ellei tärkein, seitsemänä päivänä viikossa ilmestyvä suomalainen sanomalehti.

Helsingin Sanomat kuuluu Sanoma-konserniin, ja sen levikki vuonna 2014 oli 285 223 (Tilastokeskus/ MediaAuditFinland Oy, hakupäivä 5.2.2016). Näin ollen ei ole yhdentekevää mistä Helsingin Sanomat kirjoittaa, miten ja millä tavoin se uutisoi ja minkälaisia valokuvia toimitus valitsee uutisten kuviksi. Sanomalehdet tekevät päivittäin valintoja sen suhteen, mitkä asiat ja aiheet ovat tietämisen arvoisia. Siksi on mielenkiintoista nähdä, mitkä kuvat nostetaan julkisiksi ja samalla siis tärkeiksi.

Valitsin printtilehden verkon sijaan siksi, että lehteen valikoidaan vielä tarkemmin ne kuvat, mitkä julkaistaan. Valokuvat ovat ”läpäisseet” tarkemman seulan ja niitä on nettilehteä enemmän mietitty. Työtäni tehdessä huomasin, että printtilehdessä oli toistuvasti ulkomaan uutisia, joissa ei ollut valokuvaa, mutta nettilehdessä sama uutinen oli kuvitettu. Tämä kertoo siitä, miten resurssit printtilehdessä käytetään; tehdyistä valinnoista, jotka itessään ovat jo arvovalintoja. Samalla yksittäisen kuvan valta on suurempi printtilehdessä kuin verkossa, sillä printtilehdessä samalla aukeamalla on vähemmän kuvallista kilpailua verrattuna nettiin.

Valintaani voi kritisoida sillä, että työni kohdistuu ”menneeseen aikaan”. Voi pohtia sitä, onko työni vanhentunut jo ennen kuin se on edes valmistunut. Yhä useammin uutiset saadaan ja selataan joko nettilehdistä tai sosiaalisen median kautta, ja printtilehtien merkitys on vähenemään päin.

Toinen kritiikin kohde on työni rajaaminen vain Helsingin Sanomiin. Olisi ollut mielenkiintoista verrata esimerkiksi Etelä-Suomessa julkaistavan lehden valokuvia johonkin Pohjois-Suomen lehden valokuvuihin kriiseistä ja katsoa, onko kuvissa lehden levikkialueesta johtuvia painotuseroja. Tämä rajaus yhteen lehteen johtuu resursseista. Muutoin työni olisi tullut liian suureksi.

Kolmas kritiikin kohde on se, että rajaan työni vain kuvaan, enkä sen tarkemmin analysoi ja erittele kuvatekstejä, otsikoita ja ingressejä. Uutiskuvan merkitys syntyy kuvan kontekstista, joten jollakin tasolla kuvatekstejä olisi pitänyt tuloksissa huomioida. Toisaalta tällöin työni olisi kasvanut liian suureksi, ja tulosten osalta tiukka rajaus, uutiskuva, tuo selkeyttä työhöni.

Analysoitavaksi otin Helsingin Sanomien vuoden 2015 printtilehden numerot satunnaisotannalla jokaisen kuun 15. päivältä. Vuosi 2015 valikoitui siksi, että vuosi oli omalla tavallaan merkittävä. Euroopassa on käynnissä toisen maailmansodan jälkeen suurin pakolaiskriisi, ääri-islamilainen ISIS-järjestö on tullut nimenä ja kuvina tutuksi kaikille ja samalla elämme yhä kuvallisemmassa todellisuudessa.

Sosiaalinen media ja perinteinen media ovat täynnä kuvia kriiseistä. Syksyllä 2015 kansainväliset kuvatoimistot ovat tehneet top ten –listauksia Euroopan pakolaiskriisin vavisuttavimmista valokuvista. (Rastenberger, Poliittisen valokuvan festivaali, 2015.) Myös Suomessa on mielestäni herännyt keskustelua siitä, mitä valokuvia voi, pitää, saa tai ei saa näyttää.

Valitsin vuoden 2015 myös siksi, että halusin tutkimukseni materiaalin olevan mahdollisimman ajankohtainen. Jokaisen kuun 15. päivä valikoitui sattumalta. Halusin yhden lehden vuoden jokaiselta kuukaudelta, ja päivä olisi voinut olla yhtä hyvin mikä tahansa muukin päivä.

Satunnaisotantaa voi mielestäni kritisoida ainakin sillä, että vuoden aikana uutiset ovat hyvin erilaisia ja lehtien keskinäinen vaihtelu on suurta. Lehden sisältö riippuu maailman sen hetkisistä tapahtumista, joten aineistoni sisältö on nimenomaa sattumaa. Jokaisen kuukauden yksi lehti ei ikinä kerro koko totuutta lehden kuvalinjasta. Näin ollen analyysin pohjalta tekemäni yleistyksen on asetettava tutkimukseni kontekstiin.

Koen silti, että valitsemani tutkimusmäärä antanee riittävän kuvan tutkimukseni tarpeita ajatellen. Työni tavoitteena on pohtia sitä, miten yksittäiset kuvat tai kuvasarjat kuvaavat kyseistä kriisiä, ei niinkään tehdä kattavaa analyysiä kaikista kriisikuvista.

3.2 Aineiston valinta

Poimin tarkasteluun uutiset ulkomaan-osion alta. Myös muutama kotimaa-osion alla oleva uutinen, joka käsitteli ulkomaita, päätyi aineistoon mukaan. Kaiken kaikkiaan ulkomaan uutisia oli seurantajaksolla 154.

Ulkomaan uutisten rajaaminen vain ulkomaan-osion alle on suppea ja vanhahtava näkökulma. Työtäni voi kritisoida tämän rajauksen osalta, sillä ulkomaita käsitteleviä uutisia löytyy myös muiden osioiden (esimerkiksi talouden, kulttuurin ja urheilun) alta ja näihin uutisiin liitetyt kuvat muokkaavat yhtä lailla lukijan kuvaa maailmasta. Kun tutkimuskohteenä on ulkomaisesta kriisistä otettu kuva, rajaukseni puoltaa valintaani ottaa käsiteltävät uutiset vain ulkomaan-osion (muutamaa kotimaa-osion poikkeusta lukuun ottamatta). Lähes aina kriisi, vaikka siihen liittyisi myös esimerkiksi taloutta, on sijoitettu lehdessä edelleen ulkomaan-osioon.

Tämän jälkeen jaottelin ulkomaan uutiset kriisiuutisiin ja muihin ulkomaan uutisiin. Tämä rajanveto oli vaikeaa ja lopullisista päätöksistäni (onko uutinen kriisiuutinen vai ei?) voi esittää kritiikkiä. Esimerkiksi tammikuun uutinen otsikolla, ”Venezuelassa muhii sekasorto öljyn halpenemisen takia”, käsitteli Venezuelan sisäisiä levottomuuksia ja lakkoja. Se olisi voinut olla myös kriisin määritelmän mukainen ”alkava kriisi”, mutta päätin, ettei kyseessä ole vielä kriisi. Myös huhtikuinen uutisotsikko ”Obama poistaisi Kuuban terroristialta”, voisi olla positiivinen uutinen kriisistä. Tämäkin jäi rajauksen ulkopuolelle, sillä uutinen kertoo

kahden maan diplomaattisuhteista, jotka ovat olleet jäissä yli 50 vuotta. (Lista ulkomaan uutisista seurantajaksolla; katso liite 1)

Rajattuani ne uutiset, jotka käsittelevät ulkomailla tapahtuvia kriisejä, katsoin, miten monessa uutisessa on valokuva. Kuvallisia uutisia oli yhteensä 36 ja valokuvia kyseisissä uutisissa oli kaiken kaikkiaan 69. Analyysini perustuu näihin 69 valokuvaan (liite 2).

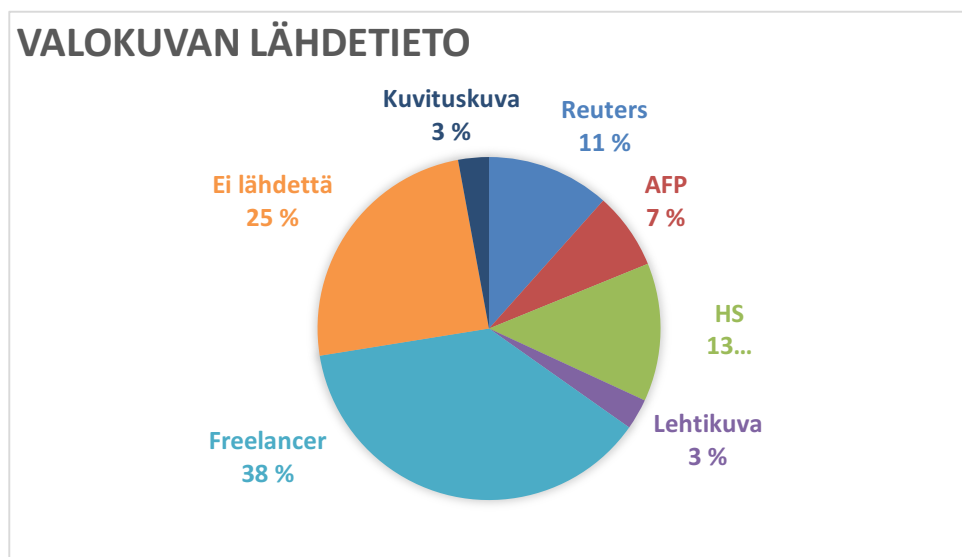
ULKOMAAN UUTISET		Kuvalliset uutiset	Kuvattomat uutiset
Kriisiuutiset	78	36	42
Muut uutiset	76	36	40
yhteensä	154	72	82

Taulukko 1. Seurantajakson 154 ulkomaan uutisten jakautuminen

Yllä olevasta taulukosta näkee, että seurantajaksolla noin puolet ulkomaan uutisista käsitelti kriisejä. Valokuvallisia ulkomaan kriisiuutisia oli vähän alta puolet.

3.2.1 Valokuvan lähdetieto – mistä kuva on peräisin

Seuraavaksi tutkin valokuvan lähteen. Katsoin, kuka kuvan oli ottanut ja laskin, kuinka monta kuvaa oli Helsingin Sanomien omien kuvaajien ottamia ja kuinka monta kuvaa oli ostettu ulkopuolisilta. Alla olevasta taulukosta näkee, että prosentuaalisesti eniten kuvia oli ostettu freelancereilta (38 prosenttia). 25 prosenttiin kuvista ei oltu merkitty lähdeä. Tällöin kyseessä oli poikkeuksetta pieni kasvokuva tunnetusta henkilöstä, ja kuva oli todennäköisesti otettu kuvapankista.

Kuvio 1. Lähteiden jakautuminen prosentuaalisesti koko aineistossa

Helsingin Sanomien kuvatoimittajien ottamien kuvien osuus julkaistuista kuvista on vain 13 prosenttia. Toimituksen ulkopuolelta on ostettu 59 prosenttia käytetyistä kuvista.

Tämä johtuu sekä aiheesta, eli ulkomaan uutiskuvista, että resursseista. Kirjeenvaihtajien määrä on vähentynyt, joten kuvamateriaali ulkomailta tulee pääosin toimituksen ulkopuolelta. Tällöin vastuu luotettavien lähteiden käyttämiseen kasvaa ja kuvatietojen selkeä ilmoittaminen lukijalle korostuu. Mielestäni uutiskuvan luotettavuutta vähentää se, jos kuvan alkuperä on hämärän peitossa.

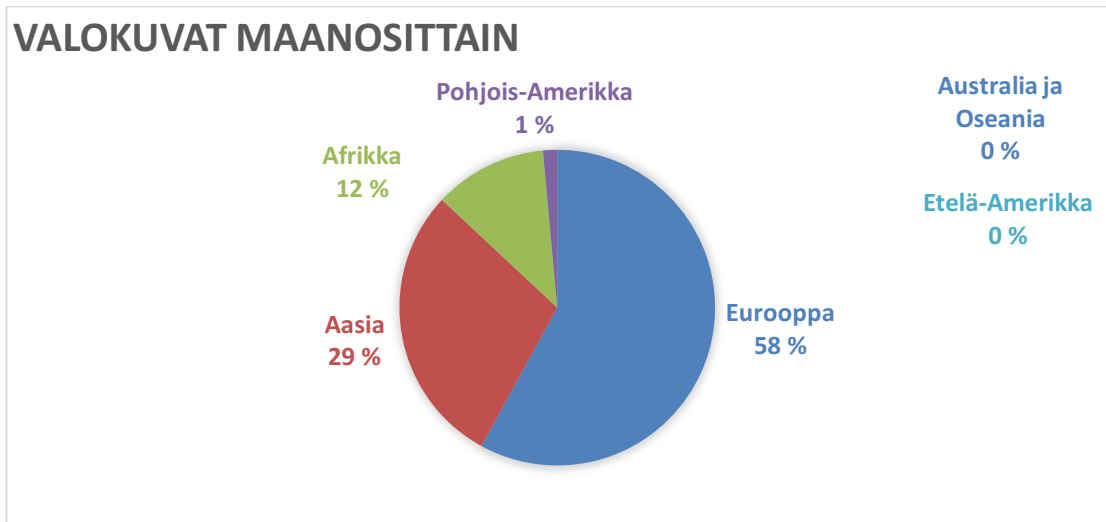
Mielestäni omien kuvien osuus, 13 prosenttia, on varsin vähäinen. Varsinkin kun kuvien aiheista, kriiseistä, muodostuu usein vuoden tärkeimpiä uutisia. Kuvien rooli erityisesti ulkomaan uutisissa on merkittävä, joten on mielenkiintoista, että näiden kuvien osalta Helsingin Sanomat on muiden, ulkopuolisten toimijoiden varassa.

Ulkomaisten uutis- ja kuvatoimistojen kautta tulevan materiaalin toimitus käsittelee ja muokkaa omien tarpeittensa mukaisesti tai julkaisee sellaisenaan. (Niemelä 2009, 25.) Näin ollen alkuperäinen kuva on voinut olla hyvinkin toisenlainen ja kuvan kulkua kamerasta lehteen ei aina tunneta. Tämä on hyvä pitää mielessä analysoitaessa kuvia.

3.2.2 Tutkittavat kuvat maanosittain

Ennen varsinaista kuvien analyysia halusin vielä jaotella tutkittavat kuvat maanosittain. Yli puolet tutkittavista kuvista oli otettu Euroopasta (alla oleva taulukko). Euraasiasta otettuja kuvia oli 87 prosenttia kaikista ulkomaan kriisiuutisten kuvista. Tämä tuskin on sattumaa. Uskaltaisin väittää, että samansuuntainen tulos tulisi, vaikka kuvat olisi valittu joiltakin muilta päiviltä.

Prosentteissa näkyvät viime vuoden tapahtumat, jotka ovat meillä mielletty tärkeiksi: Euroopan pakolaiskriisi, Ukrainan tapahtumat, Syyrian sota ja Isis. Vuonna 2015 jokaisessa tutkittavassa lehdessä oli näitä teemoja käsitteleviä uutisia. Sen sijaan Australiasta ja Oseaniasta sekä Etelä-Amerikasta ei ollut yhtäkään kuvallista kriisiuutista seurantajaksolla.

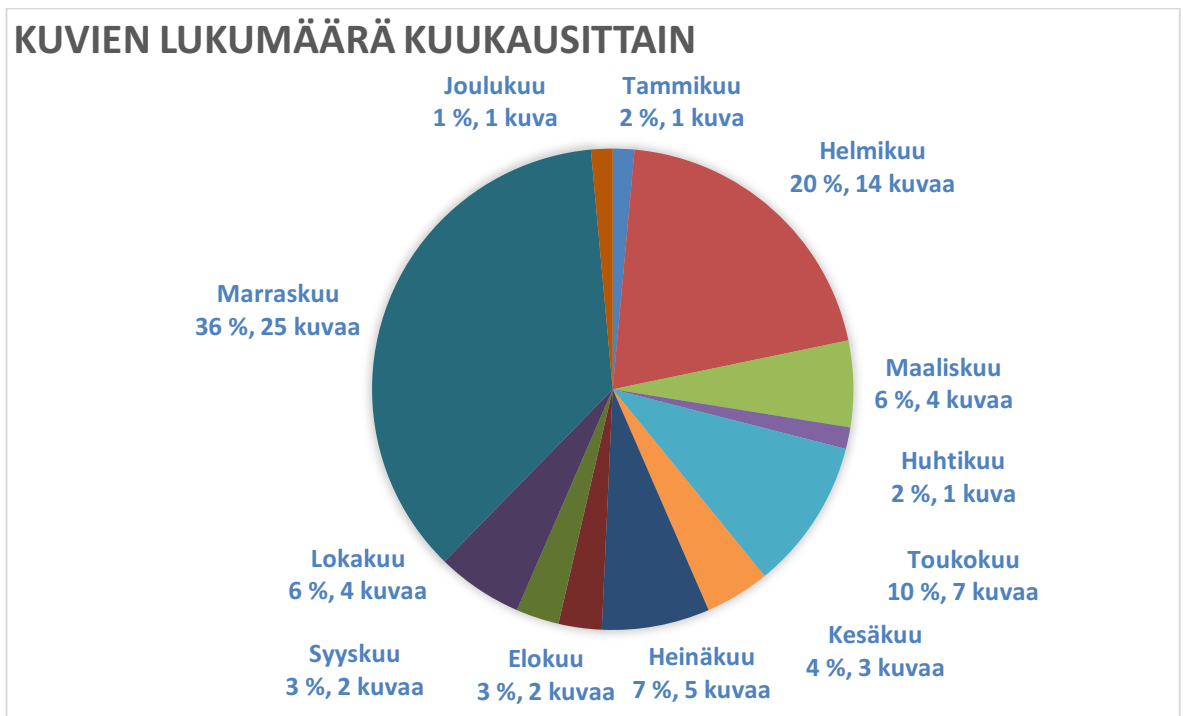
Kuvio 2. Maanosien jakautuminen uutisissa prosentuaalisesti koko aineistossa

Euroopan Unionista kertovat kriisiuutiset ovat aineistossani mukana, vaikka Suomi kuuluu Euroopan Unioniin ja uutisten voisi siten katsoa olevan ”kotimaan” uutisia ja osa Suomen omaa politiikkaa. Kuitenkin valitut EU:n uutiset koskevat toisia EU-maita tai muualla, Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuneita asioita.

3.2.3 Viikonpäivä, jolle tutkittava sanomalehti osui

Lopuksi on nostettava esille viikonpäiväjakauma, jolle satunnaisotanta osui. Maanantain lehtiä aineistossa oli vain yksi (kesäkuu), tiistain (syys- ja joulukuu), keskiviikon (huhti- ja heinäkuu), torstain (tammi- ja lokakuu) ja lauantain (touko- ja elokuu) lehtiä oli kaksi ja sunnuntain lehtiä aineistossa oli kolme kappaletta (helmi-, maaliskuu- ja marraskuu). Perjantain lehtiä ei aineistossa ole yhtäkään. Toukokuun osalta tutkin lauantain eli 16. päivän lehden, sillä helatorstain vuoksi ei 15. päivänä tullut printtilehteä.

Viikonpäiväjakaumalla on vaikutusta tutkimustulokseen, sillä sunnuntain lehdet ovat muiden viikonpäivien lehtiä paksumpia ja niissä on pidempiä kuvareportaaseja. Esimerkiksi helmikuun 15. päivän sunnuntain lehdessä on Niklas Meltion kuvareportaasi kurdisotureista (7 valokuvaa) ja kaiken kaikkiaan analysoitavia kuvia lehdessä on 14. Meltion kuvareportaasin tapaista, useasta kuvasta koostuvaa pidempää uutista ei ole muiden päivien lehdissä. Toinen huomioitava asia on, että satunnaisotantaan osui myös Pariisin terroristiskut marraskuulta 2015 (21 valokuvaa).

Kuvio 3. Kuvien jakautuminen kuukausittain prosentuaalisesti koko aineistossa

Kuvien lukumäärä kuukausittain –kaaviosta voi nähdä, että ”tavallisin kuukausi” on sellainen, jossa valokuvia kriiseistä on hyvin vähän. Tammi-, huhti- ja joulukuun lehdistä on aineistossa vain yksi kuva, kahden kuvan kuukausia ovat elo- ja syyskuu. Helmikuun lehdestä tutkimukseen otetut 14 valokuvaa ovat poikkeus, samoin kuin marraskuun 25 valokuvaa, joista 21 kuvaa on Pariisin terrori-iskuista.

Oheinen kaavio vahvistaa sitä käsitystä, että kuolleiden ja loukkaantuneiden lukumäärä määrittää lähes poikkeuksetta sitä, miten merkittävästi tilaa uutiselle annetaan. (Nieminen, Pantti 2004, 105 – 106.) Kaavio tukee myös teoriaosion väitettä siitä, että uutiskuville annetaan lehdessä paljon tilaa silloin, kun katastrofi on poikkeuksellinen. Pariisin tapahtumat määriteltiin suomalaisessa mediassa laajasti poikkeukselliseksi.

Kaiken kaikkiaan, jos helmikuun ja marraskuun lehtiä ei oteta lukuun, kuvia on per kuukausi vähemmän kuin luulin. Lähtöoletukseni oli se, että jokaisen kuukauden tutkittavassa lehdessä olisi enemmän kuin yksi kuva. Kuvien vähyys kertoo myös resursseista. Helsingin Sanomien verkkolehdestä oli tutkittavien printtilehtien uutisia kuvitettu enemmän kuin mitä printtilehdessä. Eli sama uutinen oli saman päivän printtilehdessä ilman kuvaa ja verkkolehdestä kuvan kanssa.

3.3 Analyysimenetelmät

Opinnäytetyössäni valitsin analyysimenetelmiksi sisällön erittelyn ja representaation analyysin. Väliverronen on määritellyt klassisen sisällön erittelyn ”viestinnän ilmi sisällön objektiivista, systemaattista ja määrällistä kuvailua varten” sopivaksi tutkimustekniikaksi. Sisällön erittely on hyödyllinen tapa saada yleiskuva silloin, kun aineisto on laaja ja sen avulla voi luokitella ja laskea tekstin (tai tässä kuvan) sisältämiä toimijoita. (Väliverronen 1998,15.)

Bleiker et al. ovat omassa tutkimuksessaan koodanneet kuvat tiettyjen kategorioiden, kuten ryhmien koon, mukaisesti. (Bleiker et al. 2013, 403 – 404.) Suuren kuvamäärän luokittelu ja erottelu tuottavat väittämien tueksi tietoa esimerkiksi kuvatyyppeiden tai tiettyjen elementtien esiintymistiheydestä.

Sisällön erittely osoittautui hyödylliseksi siinä vaiheessa, kun konkreettisesti tutkin, mitä kuvassa näkyy; minkä verran kuvissa on miehiä ja naisia? Onko kuvassa poliitikko vai tuntematon kansalainen ja näkykö kuvissa olevien henkilöiden ilmeet.

Representaation käsite mahdollistaa esimerkiksi sen pohtimisen, millä tavoin erilaiset mediat esittävät ja tuottavat todellisuutta, kenen näkökulmasta ja millaisin keinoin. Representaation avulla tehdyt tulkinnat ovat aikaan ja tulkitsijaan sidottuja. (Seppänen, 2005, 77.)

Keskeisin tutkimukseeni liittyvä eettinen kysymys koskeekin omia subjektiivisia näkökulmia aiheeseen. Tutkimani visuaalinen aineisto voi herättää myös minussa tunteita, jotka voivat vääristää analyysiäni. Lisäksi katson kuvaa omilla silmilläni ja näen kuvan omalla tavallani. Nämä subjektiiviset näkökulmat saattavat vaikuttaa tutkimukseen, joten se tulee huomioida tuloksissa.

Representaation analyysissä tutkin kuvien toistuvia ja ei –toistuvia piirteitä ja pyrin pohtimaan syitä ja merkityksiä näille piirteille. Tutkimuksessani oleellista on se, millaisen todellisuuden kuvat tuottavat. En niinkään pohdi sitä, vastaavatko kuvat todellisuutta tai vertaa kuvia kuvien ulkopuoliseen todellisuuteen.

Työssäni tyypittelin kuvat erilaisiin kategorioihin. Tarkastelen kuvien luomaa yleisilmettä, valokuvissa olevien henkilöiden sukupuolta, yhteiskunnallista roolia (poliitikot, asiantuntijat, armeijan edustajat, tavalliset kansalaiset) ja kuvassa olevien henkilöiden ilmeitä.

Kuvien tulkinnassa ihmisen kasvojen ilmeillä on suuri merkitys (Leppänen 2011, 24). Ihmishahmo myös tunnistetaan valokuvasta nopeasti katsojan kulttuurisesta tai yhteiskunnallisesta taustasta riippumatta. Kuvattavan henkilön elekieli, asento ja ilmeet vaikuttavat vahvasti siihen, minkälainen tunnelma katsojalle kuvasta välittyy. Yhdistämme ihmisten ilmeet ja asennot helposti mielikuviin koko kuvasta. (Leppänen 2011, 45.)

Lisäksi erittelin valokuvat aiheidensa perusteella seuraaviin aihealueisiin: Syyrian sota, turvapaikanhakijat, terrori-iskut, poliittiset voimasuhteet, Ukrainan tilanne, Afrikkaa koskevat kuvat ja luonnonkatastrofit.

Valitsin yllä olevat kategoriat työni teoriaosuuden pohjalta. Koska kuvat vaikuttavat yleiseen mielipiteeseen kriisistä, haluan tutkia, kenen henkilön kautta kriisi kuvataan. Kriisikuva voi olla voimakas kuva politiikosta, joka viestii, että kriisiin on vastattu, tai se voi olla tyrmistystä herättävä epäuskoinen kuva itkevistä kansalaisista, jolloin vedotaan lukijan myötätuntoon.

Toivon, että valitsemani analyysikategoriat auttavat löytämään kuvissa mahdollisesti olevia toistuvia piirteitä. Jos kuvissa on toistuvia piirteitä, voidaan pohtia sitä, kuvataanko tietty tapahtuma tai kohde ”aina” näin. Samankaltaiset toistuvat piirteet muodostavat kuvien kohteista yleistyksiä ja tavasta esittää kuvan kohde voi muodostua normi. Samalla kuva vahvistaa ja rakentaa todellisuutta luomalla käsityksiä kuvien kohteista.

Väitän, että esimerkiksi kuvat, jotka tavoittavat tunteita – surua, vihaa, voimattomuutta, ja välittävät näitä tunteita katsojalle, ovat kuvia, jotka vaikuttavat erityisen voimakkaasti katsojaan. Tällöin on tärkeää eritellä kuvan kohde.

Malkin mukaan erityisesti naisia ja lapsia esittävät kuvat toistavat yleistä oletusta avuttomuudesta; avuton uhri tarvitsee apua ja turvaa. Toisaalta juuri näkyvä kärsimys ja avun tarve herättää lukijassa myötätuntoa ja saa ihmiset auttamaan, minkä vuoksi kuvia käytetään mediassa. (Malkki 1996, 387 – 390.)

Myös pakolaisia on yleensä kuvattu avuttomina ja kärsivinä (Malkki 1996, 387 – 390). Erityisesti näkyviä, toistuvia piirteitä kuvissa voi olla fyysinen pahoinvointi tai pakolaisten vähäiset tavarat, jolloin vahvistetaan mielikuvaa pakolaisista kaiken omaisuutensa taakseen jättäneinä.

4 TULOKSET JA ANALYSOINTI

Tulokset ja analysointi luvussa käyn läpi sisällön erittelyn ja representaation analyysin avulla saamani tuloksia. Aloitan luvun esittelemällä valokuvien yleisilmettä. Sitten käyn läpi yksityiskohtaisempia tuloksia koskien valokuvien aiheita, valokuvissa olevien henkilöiden rooleja, kasvojen ilmeitä ja sukupuolta.

Pyrin analysoimaan tuloksia teoriaosion pohjalta. Kiinnitän huomiota valokuvaajan ja toimituksen tekemien valintojen tuloksena syntyneeseen (kuva) todellisuuteen. Erittelen kuvissa olevia keinoja, joilla katsojaan yritetään vaikuttaa. Kuva voi vaikuttaa esimerkiksi herättämällä myötätuntoa tai tyrmistystä.

Otan tuloksissa esille myös sen, että sisällön erittelyn avulla saamani tulokset erosivat hieman lähtöoletuksistani. Aineistossa oli runsaasti kuvia, jotka eivät pyrkineet herättämään myötätuntoa, esimerkiksi useat pienet kasvokuvat poliitikoista.

4.1 Valokuvien yleisilme

Tulostin kaikki 69 valokuvaa ja levitin ne olohuoneen lattialle. Silmäillessäni valokuvia huomasin ensimmäisenä kuvien vakavuuden. Valokuvissa ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta hymyillä. Tunnelma kuvissa on vakava, kuvien aiheet ovat pääosin negatiivisia ja useassa valokuvassa on tumma tausta. Kaikki 69 valokuvaa ovat värikuvia.

Alla olevassa taulukossa on kaikkien käsiteltävien uutisten otsikot ja otsikon perässä on jutussa olevien kuvien lukumäärä.

KÄSITELTÄVÄT UUTISET

	OTSIKKO	KUVIEN LKM
TAMMIKUU	Charlie Hebdo -lehti vietiin käsistä	1
HELMIKUU	Asemies hyökkäsi Lars Vilks -tilaisuuteen	4
	Kuka Lars Vilks	1
	Tuomioja osasi pelätä pahinta	1
	Mitä Ukrainassa tapahtuu seuraavaksi?	1
	Kurdisotureiden hengähdystauko	7
MAALISKUU	USA:n panssarit saapuivat Viroon	1
	Krim siirtyi Moskovan aikaan vuosi sitten	1

	Paimentolaiset taistelevat maistaan	2
HUHTIKUU	EU on kyvyn käyttämään ulkopoliittisia tietojaan	1
TOUKOKUU	Francois, lapsisotilas	4
	Ukraina kieltämässä hirmutekojen arvostelun	1
	Koulukaverit karkasivat Saksaan	1
	Burundin opetus: Afrikka muuttuu	1
KESÄKUU	USA rauhoittaa Eurooppaa raskailla aseilla	1
	Talbott: Putin on vaaraksi Venäjälle	1
	Tulvavesi vapautti villieläimet Georgiassa	1
HEINÄKUU	Iranin ydinsopu on askel kohti uutta aikaa	4
	Suomen iranilainen: Iranissa alkavat tänään isot juhlat	1
ELOKUU	Heikkoja signaaleja Syyrian rintamalta	1
	Kuvakulma	1
SYYSKUU	Euroopan rajat alkoivat sulkeutua	1
	Yksin saapuneita pakolaislapsia kadonnut Ruotsissa	1
LOKAKUU	Orpo: Meillä on neuvotteluyhteys Irakiin	1
	Lavrov Oulussa: Venäjä tukee Irakin kurdeja	2
	Asiantuntijat eivät usko Venäjän ja USA:n yhteenottoon Syyriassa	1
MARRASKUU	Hyvä on pahaa vahvempi	1
	Kaupunki kamppailee järkytystä vastaan	1
	Verijäljet kadulla tekivät tragedian todeksi	2
	Ravintola-illasta tuli painajainen	7
	Tällaisia reaktioita iskut herättivät	8
	Pelkojen sodan pystyy voittamaan	1
	"Varoitin tällaisesta"	1
	Aikajana	2
	Arktinen matka Norjaan	2
JOULUKUU	Köyhien nepalilaisten kurjuus syvenee	1
	Yhteensä uutisia 36	69

Taulukko 2. Analysoitavien kuvien uutisotsikot kuukausittain

Silmäillessäni lattialla olevia kuvia huomasin, että lähes kaikki kuvat ovat henkilökuvia. Ainoastaan neljä kuvaa ovat muita kuin henkilökuvia. Elina Heikkilä tuo kirjassaan *Kuvan ja tekstin välissä, kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä* esille, että ihmisen läsnä-

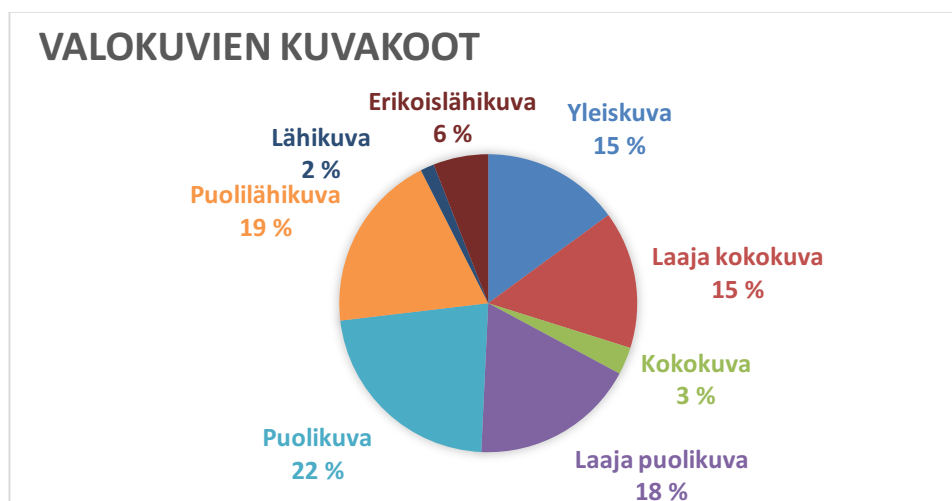
olo antaa kuvalle lisää todistusarvoa ja osoittaa kuvan dokumentaarista arvoa. Henkilökuvaa onkin yleisin uutiskuva. (Heikkilä 2006, 54.)

Katsoessani henkilökuvia huomasin, että suurin osa kuvissa olevista henkilöistä on miehiä ja kuvissa on toistuvasti armeijan edustajia tai kuvissa on muuten esitetty sotilaallista voimaa.

39 valokuvaa on kuvattu ulkoilmassa. Loput kuvat ovat joko sisätiloista (15 kuvaa) tai kuva on tunnetun henkilön puolilähikuva kasvoista, eikä taustaa näy (13 kuvaa). Aineistossa on lisäksi kaksi kuvituskuvaa. Ulkoilmassa otetut kuvat ovat mielestäni pääosin visuaalisesti näyttävämpiä ja valokuvina mielenkiintoisempia kuin sisältä otetut kuvat. 13 kuvassa on useampi kuin kolme henkilöä (kuva väkijoukosta).

Valokuvista lähes kaikki ovat tilannekuvia, joissa on jonkinasteista toimintaa. Lukuun ottamatta puolilähikuvia kasvoista, kuvissa ei juurikaan poseerata kameralle. Merja Salo pitääkin tilannekuvia lehtikuvauksen perustyyppinä (Salo 2000, 19).

Ennen yksityiskohtaisempaa kuvien tarkastelua erittelin kuvien kuvakoot ja katsoin mitä rajausta kuvissa on käytetty. Käytin klassista, kahdeksan kuvakoon järjestelmää: yleiskuva (mahdollisimman laaja kuva), laaja kokokuva (ihminen ympäristössään), kokokuva, laaja puolikuva (rajaus reiden puolivälistä ylöspäin), puolikuva (rajaus noin navan kohdalta), puolilähikuva (rajaus kainaloiden kohdalta), lähikuva (olkapään kaari näkyy) ja erikoislähikuva (vain kasvot näkyvät).

Kuvio 4. Valokuvien kuvakoon jakautuminen prosentuaalisesti koko aineistossa

Tutkittavissa kuvissa oli käytetty kaikkia rajauksia, joten kuvakoot vaihtelivat. Yleisimmät rajaukset olivat puolikuva (22 prosenttia) ja puolilähikuva (19 prosenttia). Mielenkiintoista oli se, että puolilähikuvien 13 kuvasta, 11 kuvaa olivat poliitikosta tai viranomaisesta.

Kasvokuvat tunnetuista henkilöistä muodostavat oikeastaan oman alalajinsa, eivätkä niinkään ole kriisikuvia. Katsellessani näitä puolilähikuvia poliitikoista kriisiuutisoinnin yhteydessä, aloin pohtia kuvan funktiota kriisiuutisessa. Mieleeni nousi seuraavat ajatukset:

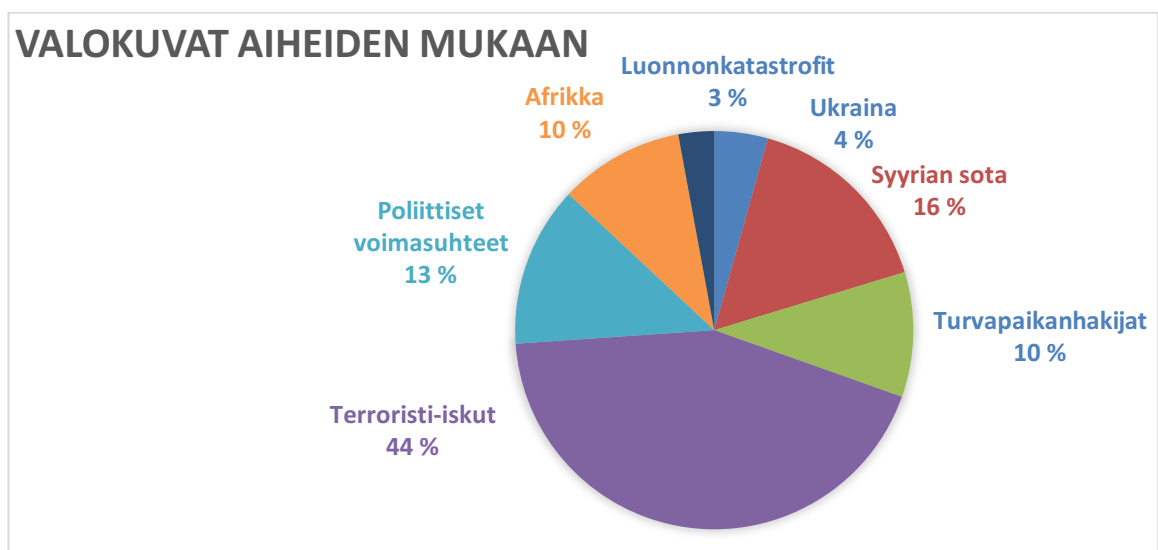
- Tuoko pieni kasvokuva ministeristä, joka kommentoi kriisiä, uskottavuutta uutiselle?
- Luoko ministerin kuva kriisin yhteydessä lukijalle turvallisuuden tunnetta? Onko kuvan funktiona näyttää, että on olemassa joku ”ylempi taho”, joka tekee kriisille jotain?
- Onko ministerin kuvan lisääminen uutisen yhteyteen toimitukselle helpompaa, kuin etsiä vaihtoehtoinen kuva kriisialueelta tai kriisitapahtumasta? Onko näitä kuvia suhteessa muihin kuviin näin paljon juuri niiden helppouden takia?

Erkki Tuomioja Kuva HS 15.2.2015 s. A 7

4.2 Valokuvat aiheiden mukaan

Jaottelin valokuvat niiden aiheiden mukaan, sillä halusin nähdä, onko saman aihealueen kuvissa samankaltaisuuksia. Vastaavasti minua kiinnosti eroavatko kuvat keskenään riippuen siitä, mistä kriisistä kuva oli otettu.

Kuvio 5. Kuvien aiheiden jakautuminen prosentuaalisesti koko aineistossa

Kuvien aiheista ylivoimaisesti yleisin oli terrori-iskut. Terrori-iskuihin liittyviä kuvia oli kaiken kaikkiaan 30 valokuvaa, eli 43 prosenttia. Näistä 30 valokuvasta yksi kuva liittyi 7.1.2015 tapahtuneeseen terrori-iskuun Charlie Hedbo –satiirilehden toimitukseen Pariisissa. Kuusi kuvaa oli aseellisen miehen hyökkäyksestä Kööpenhaminassa 14.2.2015 pilapiirtäjä Lars Vilksiä vastaan, joka oli luennoimassa Taide, jumalanpilkkua ja ilmaisunvapaus –nimisessä tilaisuudessa.

Suurin osa kuvista (21 kuvaa) oli Pariisin terrori-iskuista 14.11.2015. Pariisin terrori-iskujen uutisoinnin yhteydessä oli aikajana, johon oli nostettu yksi pieni kuva sortuvasta WTC tornista syyskuun 11. päivän terrori-iskuissa vuonna 2001 ja yksi pieni kuva Nairobien terrori-iskuista 21.9.2013, jolloin Al-Shabaab iski ostoskeskukseen. Kuvan Nairobista olisi voinut käsitellä myös Afrikka-aiheen alla, mutta koska kuva on terrori-iskusta ja kuva oli nostettu Pariisin terrori-iskun uutisoinnin yhteyteen, käsittelen sen tässä kategoriassa.

Seuraavaksi eniten kuvia oli Syyrian sodasta, 16 prosenttia (11 valokuvaa). Kuvia turvapaikanhakijoista oli 10 prosenttia (7 valokuvaa). Afrikasta kuvia oli myös 10 prosenttia (7 valokuvaa), Ukrainasta kuvia oli 5 prosenttia (3 valokuvaa) ja luonnonkatastrofeista oli 2 valokuvaa (3 prosenttia).

Vaikeasti määriteltävin aihealue työssäni on poliittiset voimasuhteet (13 prosenttia, 9 valokuvaa). Tämä kategoria pitää sisällään kuvat sotilasliitto Naton panssarivaunujen tulosta Eurooppaan, analyysin Euroopan Unionin kyvyttömyydestä hallita maailmassa olevia kriisejä (analyysissä mainittu muun muassa Ukrainan tilanne, Venäjä pakotteet ja Isis) ja uutinen Iranin historiallisesta ydinsopimuksesta. Niputin nämä uutiset yhteen, sillä ne käsittelevät eri maiden välisiä poliittisia suhteita.

4.2.1 Syyrian sota

”Sodat ovat mutkikkaita. Niillä on sosiaalinen ja taloudellinen, henkinen ja toisinaan myös hengellinen ulottuvuus. Valokuvaajana yritän kuvata sodan kaikista eri näkökulmista. Suora väkivalta, taistelevat osapuolet ovat vain osa kokonaisuutta.” (Abbas Attar, Yle Magnum – tarina valokuvan takana, jakso 6.)

Satunnaisotannalla aineistooni osui yksitoista kuvaa Syyrian sodasta. Kuvat Syyriasta ovat myös tutkimukseni toiseksi yleisin aihealue. Syyria on ollut yksi isoimpia puheenaiheita mediassa vuonna 2015, ja mielestäni se näkyy myös tutkimuksessani.

Kuva 2. REUTERS/HS 15.10.2015 s. A 24

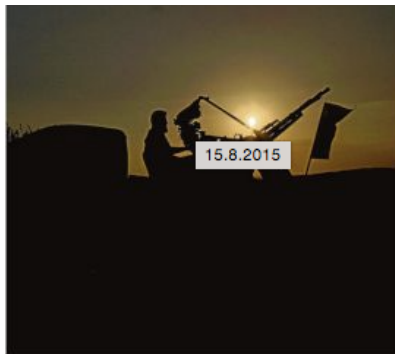

Pikkupoika kulki pommi-iskussa tuhoutuneen talon raunioissa maanantaina al-Gharyyahin kaupungissa Syyriassa.

Kuvat ovat keskenään vaihtelevia ja ne muodostavat sodasta kokonaisuutta näyttäen sodan eri näkökulmista. Neljä kuvaa on muiden maiden kuin Syyrian poliitikoista puvut päällä, ja kuvat on otettu kaukana konfliktialueelta.

Osa kuvista ovat sota-alueelta, osa läheisiltä alueilta. Yksi kuva on pikkupojasta talon raunioissa al-Gharyyahin kaupungissa Syyriassa, kolme kuvaa ovat kurdisotilaista, kaksi kuvaa ovat kurdisotilaan perheestä Irakissa ja yksi kuva on kuvatekstin mukaan kapinallistaistelijasta Daraan kaupungin ulkopuolella Syyriassa.

Kuva 3. REUTERS/ HS 15.8.2015 s. B 5

Kapinallistaistelija valvoi ilmatorjunta-aseen kanssa Daraan kaupungin ulkopuolella Syyriassa tiistaina.

Kuva 4. LEHTIKUVA/HS 15.10.2015 s. A 24

Tutkittavaan aineistoon ei osunut kuvia kuolleista tai vammautuneista. Osittain siitä syystä aineiston kuvat Syyrian sodasta eivät ole raakoja, eivätkä ne lähtökohtaisesti pyri herättämään tyrmistystä. Kuvat kurdisotilaista ja kurdisotilaiden perheistä ovat samaistuttavia ja näyttävät sodan keskellä elävien henkilöiden arkea.

Kuvat muiden maiden poliitikoista viestivät siitä, että kyseessä on kansainvälinen kriisi, joka koskettaa useampaa maata. Syyrian sota ei ole vain syyrialaisen. Samalla kuvasto rakentaa kuvaa sodasta miesten sotana. Vain yhdessä kuvassa on naisia ja heidät on kuvattu kotonaan.

Aineistossa on kaksi kuvaa, joissa on vain lapsi. Toinen on edellisellä sivulla oleva kuva nro 2. pojasta raunioiden keskellä. Toinen on alla oleva kuva irakilaisesta pojasta sotilasasu yllään. Kuvateksti kertoo, että "Armeijaan suhtaudutaan kunnioittaen. - - Sotilasasuja myydään jopa lapsille. Arasin serkku unelmoi ryhtyvänsä isona sotilaaksi."

Kuva 5. Meltio/HS 15.2.2015 s. B 5

Lapsia käytetään kriisikuvissa, sillä ne herättävät voimakkaita tunteita. Nämä kuvat ovatkin Syyrian kuvista ne, jotka eniten pysäyttävät ja pyrkivät herättämään katsojassa myötätuntoa. Kuvat muistuttavat siitä, millaisissa olosuhteissa lapset kasvavat sota-alueella, ja miten sota vaikuttaa tulevaisuuden unelmiin.

4.2.2 Turvapaikanhakijat

Ennen kuvien tarkempaa tulkintaa, on tärkeää määritellä pakolaisuuden, siirtolaisuuden ja turvapaikanhakijan käsitteet. Pakolainen määritellään vuoden 1951 Geneven sopimuksessa henkilöksi, ”jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan; tai joka olematta minkään maan kansalainen oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella ja edellä mainittujen seikkojen tähden on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne. (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 28.7.1951. 1 luku, 1 artikla.)

Pakolainen on siis henkilö, joka nauttii kansainvälistä suojelua oman kotimaansa ulkopuolella ja jolle jokin valtio myöntää turvapaikan. Ennen tätä, henkilön hakiessa turvaa toisesta valtiosta, puhutaan turvapaikanhakijasta. (Maahanmuuttovirasto 2015, sanasto; turvapaikanhakija.)

Siirtolaisuudelle ei sen sijaan ole olemassa yhtä, kansainvälisesti hyväksyttyä määritelmää. Kansainvälinen siirtolaisjärjestö, International Organization for Migration (IOM) määrittelee siirtolaisuuden ihmisten pysyväksi tai väliaikaiseksi muuttoliikkeeksi maiden välillä tai niiden sisällä, ja siirtolaisuus voi olla sekä pakotettua että vapaaehtoista. Siirtolaisuuden käsite kattaa sekä pakolaisuuden että muiden syiden vuoksi tapahtuvan muuton. (International Organization for Migration (IOM), 2015, Key Migration Terms.)

Näin ollen kaikki Eurooppaan tulevat siirtolaiset eivät ole pakolaisia, vaikka yleisesti mediassa puhutaan Euroopan pakolaiskriisistä. Kyseiset käsitteet ovat saaneet myös negatiivisia merkityksiä ja käsitteitä on käytetty ristiin. Työni teoriaosassa olen käyttänyt lähteitä, joissa on puhuttu pakolaisista, ja siksi työssäni olen käyttänyt termiä pakolainen.

Ihmisten nimeäminen maahanmuuttajiksi, pakolaisiksi tai turvapaikanhakijoiksi on leimavaa. Tästä eteenpäin analyysissäni käytän termiä turvapaikanhakija. Se on mielestäni neutraalein termi ja sopii siksi, että useat Eurooppaan pyrkivistä henkilöistä hakevat turvaa, siitä huolimatta, täyttääkö turvapaikanhakija pakolaisuuden määritelmän vai ei. Aineistossa olevat muutamat kuvat Khanken pakolaisleiriltä läheltä Dohukia, Irakia, ovat tämän termivalinnan kannalta ongelmallisia. Tosin pakolaisleiriltä otettujen kuvien ihmiset ovat paenneet leirille nimenomaan ”turvaan”.

Aineistossa on seitsemän kuvaa turvapaikanhakijoista. Seitsemästä valokuvasta kuusi on otettu ulkoilmassa, mikä voi symboloida sitä, ettei kotia enää ole. Kuudessa kuvassa seitsemästä on myös lapsi tai lapsia ja neljässä kuvassa on perhe. Yhdessäkään kuvassa ei ole poliitikkoja, valtioiden lippuja tai mitään valtaan liittyviä symboleita.

Mielestäni kuvat näyttävät mietityiltä ja aineistoni satunnaisotannan perusteella kuvat turvapaikanhakijoista poikkeavat toisistaan. Ainoat toistuvat elementit kuvissa ovat perheen läsnäolo ja ulkoilma. Kuvissa ei näy fyysistä pahoinvointia.

Kuva 6. Meltio/HS 15.2.2015 s. B 4

Kuva 7. Meltio/HS 15.2.2015 s. B 4

Yllä olevat kuvat ovat Niklas Meltion ottamia kuvia jesisideistä Khanken pakolaisleiriltä. Vasemmassa kuvassa on kuvattu perhe teltan sisäpuolelta ja oikeassa kuvassa ovat ystävykset leirin ulkopuolelta. Kuvat ovat mielestäni helposti lähestyttäviä.

Yksilölliset piirteet ja samaistuttavat kohteet luovat kuvaa siitä, että turvaan pyrkivät ihmiset ovat meidän kaltaisiamme. Kuvissa näkyvät mahdolliset yksityiskohdat tuovat turvapaikanhakijat lähelle ja samastuttavammiksi. (Heikka, YLE haastattelu 3.9.2015.)

Muutama kuva on otettu kaukaa, ilman, että turvapaikanhakijan persoonalliset piirteet näkyvät. Tämä kuvavalinta rakentaa todellisuutta turvapaikanhakijoista ”joukkona” ja ”massana”. Kuvien joukossa on lähtöoletuksiani eniten vastaavat, alla olevat kuvat: yksinäinen nainen lapsi sylissä piikkilanka aidan toisella puolella sekä perhe lumisateessa kierrätyskontin takana.

Kuva 8. Rostamkhani/HS 15.9.2015 s. A 21

Kuva 9. Sinjakov/HS 15.11.2015 s. B 2

Turvapaikanhakijat ylittävät Venäjän ja Norjan rajan polkupyörillä, koska Venäjän laki vaatii käyttämään kulkuneuvoa. Pyörät on pakko hyiätä kierrätyskonttiin, koska niissä ei ole Norjan vaatimaa etujarrua.

Näitä molempia kuvia yhdistää sommittelu ja avuttomuus. Vasemmassa kuvassa nainen on yksin keskellä peltoa, eikä määränpäättä näy. Piikkilanka-aidan silmukka symboloi sekä maiden rajoja ja Euroopan rajoille nousevia muureja että hirttosilmukkaa. Turvaan on vaikea päästä.

Oikeassa kuvassa perhe on keskellä lumisadetta ja hylkäämässä kulkuvälineenä käytettyä polkupyörää kierrätyskonttiin. Tässäkään kuvassa ei näy perheen määränpäättä ja kuvasta saa sen käsityksen, että perhe kantaa mukanaan jäljellä olevaa omaisuuttaan. Kierrätyskontti symboloi hylättyjä tavaroita ja herättää katsojassa ajatuksen myös hylätystä perheestä. He ovat tavallaan ”kierrätystavaraa”, jota kierrätetään maasta toiseen.

Näillä kuvilla rakennetaan kuvaa turvapaikanhakijoista ilman määränpäättä olevina kuljijoina. Kuvien otto kaukaa ja kohteiden esittäminen ilman persoonallisia piirteitä estää samaistumisen henkilöön ja vahvistaa käsitystä ”niistä toisista”, jotka eivät ole meitä eiturvapaikanhakijoita, eli kuvat toiseuttavat kuvan kohteita kuvan katsojista.

Kokonaisuudessaan sanoisin, että tämän aineiston kuvat turvapaikanhakijoista eivät pyri ensisijaisesti sensaatiohakuisuuteen tai aiheuttamaan tyrmistystä. Kuvat turvapaikanhakijoista rakentavat monipuolista kuvaa ihmisistä, jotka turvautuvat perheeseen tai läheisiin ihmisiin ja ovat matkalla jonnekin.

4.2.3 Terrori-iskut

Aineistossa oli 30 kuvaa terrori-iskuista. Tutkittavista kuvista suurin osa oli kuvia Pariisin terrori-iskuista (21 valokuvaa). Aion keskittyä näihin kuviin analyysissäni. Kuvat ja tapahtuman uutisointi jakaantuivat marraskuun 15. päivän lehdessä sivuille A 3 – A 15. Koko lehden alkuosa käsitteli edellispäivän tapahtumia ja ensimmäinen, ei Pariisin iskuihin liittynyt uutinen oli vasta sivulla A 16.

Lehdestä käytettiin seitsemän aukeamaa Pariisin tapahtumiin ja uutisointi oli tietoisesti nostettu ulkomaa –osion alta A osan ensimmäisille sivuille. Tämä korosti tapahtumien dramaattisuutta ja poikkeuksellisuutta ja alleviivasi sitä, että kyseessä on suuri uutinen. Jo A2 - A3-premiääri sivujen aukeama osoittaa tapahtumat lehden pääuutisaiheeksi.

Kuva 10. Helsingin Sanomat sunnuntai 15.11.2015 sivu A 2 – 3

Lähes koko aukeamalle taitettu kuvituskuva Ranskan lipusta, jota on ammuttu kahdella luodilla, on vahvasti symbolinen. Samalla kuva toistaa ja hyödyntää valtioiden lippuihin liittyvää symboliikkaa. Lipunnostokuvia voiton symboleina on käytetty jo maalaustaiteessa ennen valokuvauksen keksimistä. Nyt lippua on ammuttu. Sitä on vahingoitettu ja haavoitettu. Kuvituskuva Ranskan lipusta rakentaa samalla todellisuutta, jossa iskut koskettavat kaikkia. Kuva kertoo, että on hyökätty, ei vain Pariisia, vaan koko maata vastaan.

Seuraavien sivujen kuvat ovat suhteessa lehden sivupohjaan suuria. Kuvat ovat täynnä liikettä. Puolet kuvista on otettu ulkoilmassa. Ihmisiä on kaduilla ja kuvat on rajattu niin, että ihmisiä tulee kuvaan ja poistuu kuvasta kuvien ulkoreunoilta. Kuvista saatava vaikutelma on voimakas. Kuvat ovat suoraan tapahtumapaikalta ja osassa kuvissa uhreja autetaan, mikä tuo kuviin draamantunteen.

Teoria osassa tuon esille, että kuvalla on kriisiuutisoinnin yhteydessä kolme aaltoa: ensimmäinen kuva todistaa, että jotain tapahtuu, toinen vakuuttaa ja kolmas tuo emotiot. Helsingin Sanomat ovat tuoneet marraskuun 15. päivän lehteen kuvia, joissa tapahtuu,

kuvia, jotka pyrkivät vakuuttamaan katsojaa siitä, että tapahtuma on tärkeä ja kuvia, joissa hiljennetään ja näytetään emootiot.

Lehden kuvia katsellessa tulee tunne, että näitä kuvia on nähnyt ennenkin. Poikkeuksellisen tapahtuman uutisoinnissa uutiskuville annettava suuri rooli ei ole uutta. Useat muistavat edelleen esimerkiksi Estonian uppoamiskuvat vuodelta 1994. Syyskuun 11 päivän jälkeen julkaistuissa kuvissa vuonna 2001 ollaan myös kaduilla. Ihmiset juoksevat ja taustalla sortuu WTC tornit.

Jenni Mutenia tutki Pro gradu -työssään Norjan joukkosurman uutiskuvia Helsingin Sanomissa. Oslon keskustan pommiräjähdysten ja Utoyan saaren tapahtumien kuvat veivät noin 51 prosenttia Helsingin Sanomien lehtien sivupinta-alasta heinäkuun lopussa 2011. (Mutenia 2015, 5.)

Kuva 11. REUTERTS/HS 15.11.2015 s. A 29

Kuva 12. HS 23.7.2011 s. B 1/ Mutenia 2015, 42

Yllä oikealla on kuva Pariisin terrori-iskuista viime marraskuulta. Yllä vasemmalla on kuva Norjan tapahtumista heinäkuulta 2011. Halusin nostaa vuoden 2011 kuvan työhöni siksi, että samankaltaisuus kuvien kesken on ilmeinen. Molemmissa kuvissa korostuu toiminta ja viranomaiset auttavat haavoittunutta uhria kantaen ja nostaen tätä. Kuvat ovat hyvin dramaattisia ja tunnepitoisia. Samalla kuvat luovat ja toisintavat mielikuvaa viranomaisista, jotka yllättävän iskun kohdatessa tuovat järjestystä.

Toiminnan jälkeen kuvissa hiljennetään. Pariisin kaduilta otetuissa kuvissa tavalliset ihmiset ovat järkyttyneitä ja surevat. Kuvissa näkyy myös lohduttaminen. Ihmiset hakevat turvaa toisistaan. Halataan, surraan ja ollaan yhdessä. Nämä kuvat välittävät lohduttavia tunteita katsojalle.

Kuva 13. Scheurer/HS 15.11.2015 s. A 2

Alla olevassa kuvassa (kuva nro. 14) tarkennetaan ihmiseen, jonka ympärillä on tilaa. Luodaan lyyristä vaikutelmaa ja pysähdytään. Kuva rakentaa hetkeä, jossa lukijakin voi pysähtyä, istahtaa alas ja miettiä tapahtunutta. Sitten lehteen nousee kuvat surusymboleista, kuten kukista ja kynttilöistä. Nämä kuvat toistavat aiemmista kriisikuvista tuttua kuvaa. Ihmiset kerääntyvät sytyttämään kynttilöitä tai laskemaan kukkia maahan.

Kuva 14. Scherurer/HS 15.11.2015 s. A 7

Voisikin sanoa, että Pariisin iskujen kuvat muodostavat kuvareportaasimaista kokonaisuutta. Valokuvat kuvittavat uutistarinan ja kuljettavat lukijaa ”tapahtumien käänneissä” mukana. Kaiken kaikkiaan kuvat toistavat aiempien kriisien kuvastoa ja kuvien myötätunto on vahvasti uhrien, eli pariisilaisten puolella.

Pariisin terrori-iskujen uutisoinnin yhteyteen on nostettu myös kuva WTC tornin romahtamisesta. Kuva on aikajanalla ja aikajanan otsikko on ”Ääri-islamilaisten terroristien iskuisa 2000 –luvulla on kuollut tuhansia.”

Kuva 16. HS 15.11.2015 s. A 12

Kuva muistuttaa, toistaa ja palauttaa lukijan mieleen vuoden 2001 tapahtumat. Samalla mielestäni toimitus rakentaa yhteyttä Pariisin iskujen ja 9/11 tapahtumien välille. Minulle lukijana tulee mieleen, että kyseessä on jatkumo. Otsikot, kuvatekstit ja uutiskuvat rakentavat kuvaa siitä, että vuonna 2001 ja vuonna 2015 uhattiin samoja länsimaalaisia arvoja.

Samalla toimitus ylläpitää WTC-kuvaan liittyvä symboliikkaa, sillä symbolisten kuvien kohdalla toisto on tärkeää, jotta kuvan merkitys säilyy. (Salo 2000, 31 – 34.)

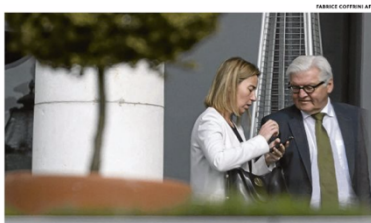

WTC:n kaksoistornit romahtivat 11. syyskuuta 2001 New Yorkiin tehdyssä terrori-iskussa.

4.2.4 Poliittiset voimasuhteet

Poliittiset voimasuhteet kategoria muodostuu yhdeksästä valokuvasta ja aihealue on aiheiston kolmanneksi yleisin. Tämän kategorian uutiset ovat uutinen Iranin ydinsopimuksesta (5 kuvaa), kaksi uutista Naton ja Baltian ja Itä-Euroopan maiden sotilaallisesta yhteistyöstä (3 kuvaa) ja yksi HS-analyysi Euroopan Unionin ulkopoliittisesta kyvyttömyydestä (1 kuva).

Näissä kuvissa näkyy poliitikkoja, sotilaita, sotakalustoa ja maiden lippuja. Kuvien aiheena ovat korostetusti politiikka ja vallan käyttö kansainvälisessä maailmassa. Vain yhdessä kuvassa on yksityishenkilö.

EU:n ulkopoliittikan korkein edustaja Federica Mogherini ja saksan ulkoministeri Frank-Walter Steinmeier keskustelivat Iranin ydinneuvottelijan taurella Luusannassa Sveitsissä huhtikuun alussa.

Kuva 17. AFP/ HS 15.4..2015 s. A 26

Kuva 18. Mumm/HS 15.6.2015 s. A 20

Suurin osa kuvista on otettu kaukaa, joka korostaa kuvan näennäistä objektiivisuutta. Samalla se etäännyttää tavallisen katsojan vieläkin kauemmaksi poliitikoiden maailmasta. Tämän aihealueen kuvat ovat myös vaikeimmin samaistuttavissa.

Ainoan poikkeuksen tekee Iranin ydinsopimuksen uutisoinnin yhteyteen nostettu kuva iranilaisesta Majid Allahyarista.

Suomessa asuva Majid Allahyari iloitsi tiistaina Iranin ydinneuvotteluissa syntyneestä sovusta.

Kuva 20 Pullinen/HS 15.7.2015 A 20

Haastattelemalla ”tavallista” iranilaista ja laittamalla hänen kuvansa uutisen yhteyteen, uutinen tuodaan lähemmäksi lukijaa. Yksi uutiskriteereistä on läheisyys ja ulkomaita koskevat tapahtumat eivät välttämättä herätä kiinnostusta. Niinpä uutisia pyritään kertomaan muutoin kuin poliitikkojen ja asiantuntijoiden kautta.

4.2.5 Ukraina

Aineistooni osui vain kolme kuvaa Ukrainasta ja ne ovat kaikki toisistaan poikkeavia. Yksi kuva on puolilähikuva Ukrainan presidentistä Petro Porosenkosta, yksi kuva on tuntematon nainen, joka tutkii tulituksen jälkiä Donetskin kaupungissa ja yksi kuva on sotilaista vartioimassa Krimin hallitusrakennusta Simferopolissa maaliskuussa 2014. Näiden kuvien pohjalta ei voi tehdä yleistyksiä.

Tosin nämä kolme kuvaa esittävät klassisesti kriisin eri tahoja; on poliitikko, on tavallinen kansalainen taistelu alueelta ja on kuva sotilaista.

Kuva 21. HS 16.5.2015 B 3

Petro Porošenko

Kuva 22 REUTERS/HS 15.2.2015 B 3

Kuva 23 Koponen/HS 15.3.2015 B 3

Helsingin Sanomien oman määritelmän mukaan Ukrainan kriisi alkoi marraskuussa 2013, kun Ukrainan silloinen presidentti Viktor Janukovyts ei hyväksynyt EU:n yhteistyösopimusta. Sopimuksen torjumista seurasi mielenosoitukset Ukrainan pääkaupungissa. (HS 15.8.2014.)

Ukrainan kriisi oli merkittävästi enemmän esillä mediassa vuonna 2014 kuin vuonna 2015. Tämä näkyy myös tutkimuksen aineistossa. Tosin edellisessä jaksossa käsitellyt kuvat Naton panssarivaunujen saapumisesta Eurooppaan johtuvat osittain Ukrainan kriisistä ja Venäjän ulkopoliittisista toimista. Näin ollen kyseiset kuvat olisi voitu analysoida myös osana Ukrainan kriisiä.

4.2.6 Afrikka

Aineistossa oli seitsemän kuvaa Afrikasta. Seitsemästä kuvasta viisi oli Helsingin Sanomien Afrikan kirjeenvaihtajan Sami Sillanpään kirjoittamien uutisten yhteydessä ja kuvista neljä oli ottanut Helsingin Sanomien kuvaaja Jukka Gröndahl. Sillanpää sanoo tammikuun 2016 kuukausiliitteessä, että ennen vuotta 2015 ”yhdelläkään suomalaisella viestimellä ei ole viime vuosina ollut kirjeenvaihtajaa Afrikassa.” (Sillanpää 2016, Kuukausiliite.)

Se, että satunnaisotannalla aineistoon osuu seitsemän kuvaa (10 prosenttia kaikista kuvista), tarkoittaa mielestäni sitä, että Helsingin Sanomat ovat uutisoineet Afrikasta tasaisesti koko vuoden. Esimerkiksi kuvia turvapaikanhakijoista oli aineistossani saman verran kuin kuvia Afrikasta. Jo tämä kertoo tehdyistä valinnoista. Afrikkaan on haluttu panostaa. Sinne on lähetetty kirjeenvaihtaja, mikä on sitonut resursseja, ja sieltä on haluttu uutisia.

Neljä kuvaa on uutisesta otsikolla Francois, lapsisotilas. Yksi kuva on HS-analyysistä otsikolla Burundin opetus: Afrikka muuttuu ja kaksi kuvaa ovat tansanialaisista paimenista, jotka taistelevat maistaan.

Kuva 24 Nangiria/HS 15.3.2015 B 5

Apolina Gafuka näki kuvan François-pojastaan valokuvaaja Jukka Gröndahlin tietokoneelta. Vieressä François'in veli Prince Lubala.

Kuva 25 Gröndahl/HS 16.5.2015 B 2

Kuvat ovat keskenään erilaisia. Viisi kuvaa ovat tavallisista kansalaisista, yksi kuva on lapsisotilaasta ja yhdessä kuvassa on tansanialaisen heimon edustaja. Viisi kuvaa ovat ulkoilmasta ja kaksi kuvaa sisätiloista. Kuvissa olevien ihmisten ihonväri on musta, mikä eroaa aineiston muista kuvista.

Pääosin kuvat ovat informatiivisia ja ne kuvastavat tavallisten henkilöiden arkea. Dramaattisin ja toiminnallinen kuva on yllä vasemmalla oleva kuva Maasai-heimon miehistä (kuva nro. 24). Kuvateksti kertoo, että ”Maasai-heimon miehet tutkivat Tansanian viranomaisten polttamia kotejaan helmikuussa Lolindon alueella.” Kuvassa näkyy täydellinen tuho. Edes kotien raunioita ei ole kuvassa, vain hiiltyneitä kiviä maassa.

Plan Suomi Säätiön kustantamassa *Kuvien tarinat – Artikkeleita ja tehtäviä lapsen oikeuksien näkökulmasta –teoksessa* todetaan, että ”- - kuvasto ylläpitää vuosisataisia stereotyyppisiä käsityksiä köyhistä, oppimattomista afrikkalaisista, jotka tarvitsevat Euroopasta tulevaa sivistystä ja pelastusta. Journalismi tukee stereotyyppioita: Afrikasta tehtävät uutiset ovat lähes poikkeuksetta hätää, sotia, kriisejä ja katastrofeja.” (Plan, Kuvien tarinat, sivu 54.)

Kuva poltetuista kodeista on tunteisiin vetoava ja toistaa myös stereotyyppistä käsitystä köyhistä afrikkalaisista. Kuvan miehillä ei ole edes kunnollisia kenkiä.

4.2.7 Luonnonkatastrofit

Luonnonkatastrofeista tutkimukseeni osui vain kaksi kuvaa. Toinen kuva on Nepalin maanjäristyksistä huhtikuulta 2015 ja toinen Tbilisin tulvista Georgiasta kesäkuulta 2015.

Kuva 26 REUTERS/HS 15.12.2015 A 21

Nepal kärsii edelleen keväällä koetuista maanjäristyksistä, joissa kuoli noin 9 000 ihmistä ja satojatuhansia koteja tuhoutui.

Kuva 27 AFP/HS 15.6.2015 A 21

Eläintarhan virtahepo pääsi kävelyille Tbilisin kaduille, kun kaupunkia koetteleva tulva vaurioitti sen häkkiä.

25. huhtikuuta 2015 Nepalissa tapahtunut 7,9:n magnitudin maanjäristys tappoi noin 9 000 ihmistä ja tuhosi satojatuhansia koteja. Maassa on huhtikuun jälkeen ollut jälkijäristyksiä, esimerkiksi toukokuussa 12.5.2015 7,3:n magnitudin järistys. (HS 15.12.15.)

Nepalin maanjäristyksistä uutisoitiin laajalti. Koska valitsin satunnaisotantana kuun viidennentoista päivän lehdet, ei juuri tälle päivälle osunut muita kuvia kuin yllä vasemmalla oleva kuva. Tämä on satunnaisotannan isoin heikkous. Tutkimuksen ulkopuolelle jää useita julkaistuja kuvia kriiseistä, jotka olivat tutkittavana vuonna merkittäviä.

Yksi kuva kriisistä on liian vähän siihen, että tekisi analyysiä kuvien rakentamasta todellisuudesta juuri sen kriisin osalta. Tosin teoriaosuuden pohjalta ja sijoittaessa yksittäisen kuvan koko 69 kuvan aineistoon, voi sanoa, että kuva tukee Malkin näkemystä siitä, että erityisesti naisia ja lapsia esitetään toistuvasti avuttomina uhreina.

Kuva on myös tunteisiin vetoava. Kuvassa näkyvä tuho on konkreettinen. Naisen sylissä oleva lapsi on alasti ja naisen ympärillä on jäljelle jäänyttä omaisuutta. Kuva on otettu kaukaa ja etäisyys korostaa katsojalle kuvan näennäistä objektiivisuutta. Kuvaa katsoessa tulee tunne, ettei kuvaaja ole itse mukana tilanteessa, vaan ulkopuolinen tarkkailija. Näin katsojakin pääsee *tarkkailemaan* tuhoa.

Tbilisin tulvista (yllä oikealla) otettu kuva on virtahevosta, joka kuvatekstin mukaan ”pääsi kävelyille, kun kaupunkia koetteleva tulva vaurioitti sen häkkiä.” Kuva on mielestäni sym-

paattinen. Se muistuttaa lukijaa siitä, että luonnonkatastrofit, tässä tulvat, koskettavat aivan kaikkia, riippumatta siitä, mihin yhteiskuntaluokkaan tai eliökuntaan kuuluu.

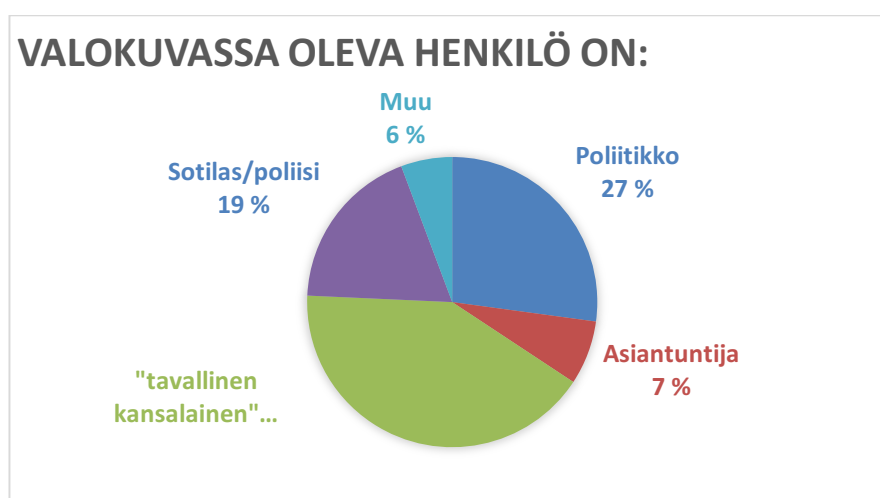
Nämä kaksi kuvaa yhdessä osoittavat mielestäni sitä, että luonnonkatastrofeista voi kuvalisesti kertoa todella monella eri tavalla: kuva voi olla tuhoutuneesta infrastruktuurista, raunioista, ihmisistä, jotka ovat menettäneet kaiken, mutta myös virtahevosta kadulla.

4.3 Valokuvissa olevien henkilöiden rooli

Seuraavaksi jaottelin valokuvat sen mukaan, mikä kuvassa näkyvän henkilön rooli on yhteiskunnassa. Rooleja on viisi: tavallinen kansalainen, poliitikko, armeijan/poliisin edustaja, asiantuntija ja muut.

Kuvissa olevien henkilöiden roolien tutkiminen on tärkeää siksi, että uutistoimistot tekevät valintoja sen suhteen kenelle annetaan lehden sivuilla tilaa ja kenelle ei. Tekemällä valintoja uutistoimistot siis takaavat joidenkin henkilöiden näkyvyyden ja toisten näkymättömyyden. (Seppänen, 2005. Teoriaosa s.13.)

Kuvia tavallisista kansalaisista, eli ihmisistä tapahtumien kokijoina, on koko aineistosta 41 prosenttia (29 kuvaa). 19 kuvaa on politikoista (27 prosenttia), 13 kuvaa on armeijan tai poliisin edustajista (19 prosenttia) ja asiantuntijoita on viidessä kuvassa (7 prosenttia). Muut –osio koostuu yhdestä eläinkuvasta, kahdesta kuvituskuvasta ja yhdestä kuvasta sortuvasta WTC –tornista 9.11.2001 (6 prosenttia).

Kuvio 6. Kuvissa olevien henkilöiden roolien jakautuminen prosentuaalisesti koko aineistossa

Yksi uutiskriteereistä on läheisyys. Ulkomaiset tapahtumat voivat jäädä lukijalle etäiseksi, jos niistä kerrotaan poliitikkojen ja asiantuntijoiden kautta. Lukijan kiinnostus ei herää merkittäväkään tapahtumaa kohtaan, jos se ei kosketa häntä. (Klapuri 2014, 35.)

Kriiseissä siviilit ja tavalliset henkilöt ovat useimmin kärsijöitä, uhreja ja henkilökohtaisen surunäytelmän pääroolissa. Lukija samaistuu lukemaansa uutiseen paremmin silloin, kun paikallisten ihmisten kokemukset ja ajatukset ovat esillä. Inhimillinen näkökulma korostuu uutisoinnissa. Malmberg sanookin ulkomaan uutisista: "Ei ole järkeä kytätä zairelaisministerin lausuntoa, jos voi kertoa miten ihmiset Zaireissa elävät." (Malmberg 1998, 48.)

Tämä näkyy myös aineistossani. Suurin osa kuvista on kuvia tavallisista ihmisistä. Tosin poliitikkojen ja armeijan kuvien yhteislukumäärä on suurempi kuin tavallisten kansalaisten. Yhteensä kuvia sotilaista ja poliitikoista on aineistossa 46 prosenttia.

Uskon, että sotilaallista ja poliittista voimaa esittäviä kuvia on aineistossa paljon maailmanpoliittisen tilanteen takia. Syyrian sota ja Ukrainan tilanne ovat johtaneet siihen, että kriisi kuvia on kuvitettu myös muutoin kuin tavallisten kansalaisten kuvilla.

Aineistoni perusteella voidaan todeta, että silloin kun kriisi on yllättävä ja yksittäinen tapahtuma, kuten terrori-isku tai luonnonkatastrofi, kuvia tavallisista kansalaisista on paljon. Pitkittyneiden konfliktien ja sotien kohdalla kuvavirtaan tulee kuvia poliitikoista ja sotilaista.

4.3.1 Kuvat tavallisista kansalaisista

Kuvat tavallisista kansalaisista vaihtelevat keskenään. Suurin osa kuvista, 23 kuvaa on otettu kadulta tai muuten ulkoilmassa ja vain kuusi kuvaa ovat sisätiloista. Tämä korostaa sitä, että tavalliset kansalaiset "raportoivat" suoraan paikan päältä. He ovat tapahtumien keskellä, kokijoina. Suurin osa kuvista on yhteiskuvia; kuvissa näkyy sekä miehiä että naisia (14 kuvaa), ja kuvat ovat väkijoukoista.

Kuva 28. Meltio/HS 15.2.2015 s. B4

Kuva 29. AFP/HS 15.11.2015 s. A9

Kuvat jakautuvat aihealueittain seuraavasti: terrori-iskujen kohdalla kuvia tavallisista kansalaisista on yksitoista, turvapaikanhakijoita on kuvista seitsemän, Afrikasta kuvia on viisi, Syyrian sodasta kolme, luonnonkatastrofeista, Ukrainasta ja poliittiset voimasuhteet aihealueista on kustakin yksi kuva.

Lähes kaikki kuvat sisältävät toimintaa, eli kuvissa tehdään jotain tai niissä tapahtuu jotain. Kuvat tuottavat informaatiota ja näyttävät sitä ympäristöä, jossa tavallinen kansalainen elää. Kuvissa näkyy muita kategorioita enemmän surua ja tuhoa. Kahdessa kuvassa ovat rauniot, yhdessä kuvassa on poltettu maa ja loukkaantuneita tai kuolleita on kolmessa kuvassa.

Kuva 30. AFP/HS 15.11.2015 s. A8

Kuvat vaihtelevat niin kuvakoon kuin sen suhteen, onko kuva otettu läheltä vai kaukaa. Tutkiessani kuvia en löytänyt muita toistuvia elementtejä kuin, että kuva on todennäköisemmin otettu ulkoilmassa, se sisältää toimintaa ja on todennäköisemmin otettu väkijoukosta kuin yksittäisestä ihmisestä. Kuvia yksittäisestä ihmisestä on viisi 29 kuvasta.

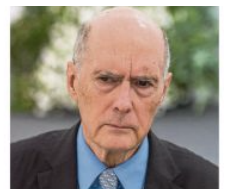
Kuvat tavallisista ihmisistä näyttävät, miltä tapahtumapaikalla näytti ja havainnollistavat jutun aiheena olevaa ilmiötä, eli välittävät tietoa. Koska kriisit ovat keskenään erilaisia ja sijaitsevat eri mantereilla, ei kuvistakaan voi tehdä tämän yksityiskohtaisempia yleistyksiä.

4.3.2 Kuvat poliitikoista

Kuva 31. HS 15.6.2015 s. A21

Aineistoni kuvat poliitikoista voi jakaa kahteen kategoriaan:

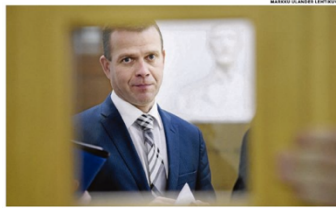
- 1) Kuvat ovat joko puolilähikuvia poliitikon kasvoista, kuten oikealla oleva kuva Strobe Talbotista (Yhdysvaltain entinen varaulkoministeri). Näitä kuvia on aineistossa kaksitoista, tai
- 2) Kuvat on otettu kaukaa ja kuvaaja on selkeästi ulkopuolinen tarkkailija, joka ei ole itse mukana tilanteessa ja näin korostaa objektiivisuuden vaikutelmaa. Kuitenkin tämä kuvakulma on myös tietoisien päätöksen tulos ja siten subjektiivinen näkemys

Strobe Talbott

asiaan. Tämän kaltaisia kuvia on aineistossa viisi. Esimerkkinä kaukaa otetusta kuvasta alla oleva kuva Petteri Orposta (nykyisen hallituksen sisäministeri).

Kuva 32. LEHTIKUVA/HS 15.10.2015 s. A10

Petteri Orpon (oik) mukaan turvapaikanhakijoiden pienentyvät määrät johtaa Suomen toimepiteitä.

Ainoat poikkeukset näistä kahdesta kategoriasta muodostavat seuraavat kaksi kuvaa:

Kuva 33, REUTERS/HS 15.8.2015 s. B5

Lintu istahti Erdoganin päälle

Kanaliutu lennähti Turkin presidentin Recep Tayyip Erdoganin päähän perjantaina, kun hän oli vierailulla Rizen kaupungissa Mustan meren rannalla. Turkin presidenttiä on syytetty itsevaltaisista otteista ja oppositio on heikentyneenä sen jälkeen, kun Turkki aloitti heinäkuun lopussa pommituskampanjan PKK-kurdissisjärjestöä ja Isis-sisjärjestöä vastaan. HS

Kuva 34. Pyhärinta/HS 15.3.2015 s. B5

Maasai-heimon edustaja Samwel Nangiria vieraili Helsingissä maaliskuun alussa.

Vasemmalla on kuva Turkin presidentistä Erdoganista, jonka päähän istahti lintu kesken presidentin vierailun Rizen kaupungissa. Kuva on selkeästi kantaaottava ja se, että kuva on haluttu julkaista lehdessä, on toimituksen tietoinen valinta.

Turkissa presidentin loukkaaminen ja maan johdon arvosteleminen sanoin on rikos (HS 15.9.2015). Kuvassa presidentin arvovaltaa kyseenalaistetaan ja myyttiä presidentin koskemattomuudesta rikotaan. Presidenttikin on tavallinen ihminen ja hänenkin päähänsä voi istahtaa lintu.

Oikealla on kuva afrikkalaisesta Samwel Nangiriasta, joka on tansanialaisen Maasai-heimon edustaja. Nangiria on ainut, jolla ei ole pukua ja kravattia ja samalla Nangiria on toinen aineistossa olevista kahdesta mustaihoisesta poliitikosta. Kaikissa muissa kuvissa miehillä on puku ja kravatti ja he ovat vaaleaihoisia.

Kaikista poliitikko kuvista vain kahdessa kuvassa on nainen. Toisessa kuvassa on nais- ja miespoliitikko ja naisella on päällään valkoinen jakkutakki ja toisessa kuvassa on nainen takanaan kaksi miestä, ja hänellä on yllään musta takki.

Kuvat poliitikoista rakentavat todellisuutta, jossa poliitikko on puku päällä oleva mies. Suurimmassa osassa kuvista poliitikko on oikeastaan ”pelkkä puhuva pää”. Nämä kuvat eivät niinkään kerro kriisin luonteesta tai havainnollista kriisien tapahtumia, vaan kuvat vahvistavat poliitikkojen sanomista.

4.3.3 Kuvat sotilaista ja poliisin edustajista

Tutkimusaineistossa on 13 kuvaa sotilaista ja poliisin edustajista. Näistä kahdeksassa kuvassa näkyy aseita tai armeijan kalustoa. Neljässä kuvassa armeijan tai poliisin edustajan tehtävänä on joko vartioida hallintorakennusta tai partioida kadulla ja ylläpitää siten rauhaa julkisella paikalla.

Kuva 35. Mumm/HS 15.3.2015 s. B3

Kuva 36. Meltio/HS 15.2.2015 s. B5

Kuvat silti eroavat toisistaan. Armeijan sotilas voidaan kuvata lepäämässä kotonaan lomansa aikana, tykistöpanssarivaunun päällä uhkumassa sotilaallista voimaa tai kuva voi olla afrikkalaisesta lapsisotilaasta. Näiden kuvien keskinäiset maailmat poikkeavat toisistaan täysin.

Kuva 37. Gröndahl/HS 16.5.2015 s. B1

Kuva 38. Meltio/HS 15.2.2015 B 4

Kuvat, jotka on otettu Euroopasta tai esittelevät Naton raskaita aseita, rakentavat todellisuutta, jossa taisteluvälineistö on massiivista. Kuvista näkyy kehittynyt sotateknologia. Syyriasta ja Afrikasta julkaistuissa kuvissa on myös aseita, mutta ne näyttävät vaatimattomammilta.

Yllä olevassa kuvassa nro. 38 kurdipataljoona on lähdössä rekka-auton lavalla lomille omiin koteihinsa. Osalla kuvan sotilaista on omat hupparit tai takit, eikä heillä ole yhtenäistä armeija-asustusta. Tämä rakentaa kuvaa amatöörisotilaista verrattuna länsimaalaisten sotilaiden yhtenäisiin asuihin ja asusteisiin.

Helsingin Sanomien kuvat sotilaista ja poliisin edustajista ovat kaikki joko miehiä tai henkilön sukupuolta ei voi armeijan vaatetuksen ja kypärän takia nähdä.

4.3.4 Asiantuntijat

Aineistossa on viisi kuvaa asiantuntijoista, joista kolme kuvaa ovat samasta uutisesta ja samasta asiantuntijasta, Lars Vilksistä. Yksi kuva on Ranskan kulttuuri-instituutin johtajasta Jeannette Bougrabista (kuva sivulla 54). Yksi kuva on papista, jonka sijoitin asiantuntijan rooliin.

Tutkimusaineistossa asiantuntijan rooli on ainut rooli, jossa nainen näkyy samalla lailla kuin mies. Tosin viidestä käsiteltävästä kuvasta yksi on nainen, loput miehiä. Asiantuntija kuvia on kaiken kaikkiaan vähän ja niistä jokainen liittyy terrori-iskujen uutisointiin. Tämä tukee läheisyys – uutiskriteeriä. Ulkomaiset tapahtumat kerrotaan muuten kuin asiantuntijoiden kautta, jotta lukijan kiinnostus heräisi ja uutinen koskettaisi.

Asiantuntijoiden kuvien käyttö terrori-iskujen uutisoinnin yhteydessä rakentaa ja vahvistaa kuvaa siitä, että pelkoon voi vastata järjellä.

Kuva 39. Sinjakov/HS 15.2.2015 s. A 6

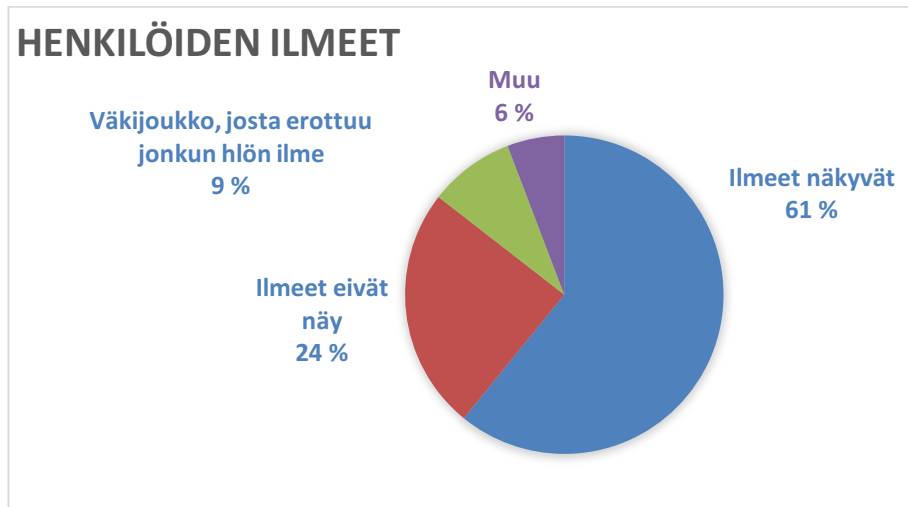
Lars Vilks, ruotsalainen pilapiirtäjä

4.4 Valokuvissa olevien henkilöiden ilme

Ilmeet ja eleet ovat tärkeitä, sillä tulkitsemme kuvien ihmisiä heidän ilmeidensä, vaatteidensa ja kehonkielensä perusteella. Näistä tulkinnoista teemme johtopäätöksiä kuvista yleensä sekä niiden sanomasta. (Leppänen 2011, 25.) Näin ollen kasvojen rooli valokuvassa on tärkeä. Ilmeistä voi päätellä erilaisia tunnetiloja.

Suurin osa, eli 61 prosenttia tutkittavista kuvista oli sellaisia, joissa henkilöiden persoonalliset ilmeet näkyivät (42 valokuvaa). 24 prosentissa kuvista henkilöiden ilmeet eivät näky-

neet (17 valokuvaa). 9 prosenttia kuvista oli otettu väkijoukosta siten, että väkijoukon keskeltä jonkun ihmisen kasvot ja persoonalliset ilmeet näkyivät (6 kuvaa). Muita kuvia oli 7 prosenttia (kuva virtahevosta, sortuvasta WTC-tornista ja kaksi kuvituskuvaa).

Kuvio 7. Kuvissa näkyvien persoonallisten ilmeiden jakautuminen prosentuaalisesti koko aineistossa.

Ne kuvat, joissa henkilöiden ilmeet näkyivät, jakautuivat melko tasaisesti eri aihealueiden välillä. Kaiken kaikkiaan kuvia, joissa jonkun tai kaikkien ilmeet näkyivät, oli 70 prosenttia aineistosta. Tämäkin tulos kertoo ilmeiden tärkeydestä.

Valitsemalla ja julkaisemalla kuvia, joissa kasvot eivät näy, lukija ei saa mahdollisuutta tehdä omaa tulkintaansa henkilön ilmeistä. Mielestäni ne kuvat, joissa ilmeet eivät näy, ovat myös vaikeammin samaistuttavia ja korostavat erilaisuutta katsojan ja kuvan kohteen välillä.

Mielenkiintoisempaa on siis tutkia lähemmin niitä 17 kuvaa, joissa persoonalliset ilmeet eivät erottuneet. Näissä kuvissa on mukana myös ne kuvat väkijoukoista, joissa kenenkään kasvoihin ei oltu kohdennettu.

Henkilön yhteiskunnallisen roolin mukaan kuvat jakautuivat seuraavasti:

- Sotilaat ja poliisit, 8 kuvaa*
- Tavalliset kansalaiset 10 kuvaa*

(Yhdessä kuvassa oli sekä sotilaita että tavallisia kansalaisia. Laskin sen molempiin kategorioihin.)

Muiden roolien, eli poliitikkojen ja asiantuntijoiden (yhteensä 24 kuvaa) osalta kaikissa kuvissa näkyi henkilön persoonalliset kasvopiirteet. Tästä herää jatkotutkimuskysymys:

kuvataanko poliitikkoja tai asiantuntijoita aina siten, että henkilön ilmeet ovat tunnistettavissa kuvasta?

Sotilaat ja poliisit –kategorian tulos on mielenkiintoinen. Tähän kategoriaan kuuluvista 13 kuvasta 62 prosenttia on sellaisia, joissa sotilaan tai poliisin persoonalliset kasvopiirteet eivät näy. Tämä vahvistaa mielikuvaa armeijasta ja poliisista joukkoina ja massana. Mielestäni kuvat rakentavat todellisuutta, jossa tärkeämpää on poliisien ja sotilaiden rooli ja tehtävä yhteiskunnassa, kuin se, keitä he ovat yksilöinä.

Kuva 40. REUTERS/HS 16.5.2015 s. B

Katsoessani kuvia mieleeni heräsi myös ajatus siitä, onko kuvia sotilaista, joiden kasvot eivät näy, helpompi katsoa? Sotilaan yksi tehtävä sodassa on tappaa ihmisiä. Nyt sotilaskuvista on pääosin riisuttu inhimilliset eleet. Tosin syy voi olla muukin, esimerkiksi kuva on otettu kaukaa tai kuvan pääfunktio on esitellä kalustoa.

Aihealueittain ne kuvat, joissa ilmeet eivät näkyneet, jakaantuivat seuraavasti:

- Terrori-iskut, 5 kuvaa (17 prosenttia kaikista terroristi-isku kuvista)
- Syyrian sota, 3 kuvaa (27 prosenttia kaikista Syyrian sotaan liittyvistä kuvista)
- Turvapaikanhakijat, 3 kuvaa (43 prosenttia kaikista turvapaikanhakijoista otetuista kuvista)
- Poliittiset voimasuhteet, 2 (33 prosenttia poliittiset voimasuhteet kuvista)
- Afrikka, 2 (33 prosenttia Afrikka kuvista)
- Ukraina, 1 (33 prosenttia Ukraina kuvista)
- Luonnonkatastrofit, 1 (50 prosenttia luonnonkatastrofi kuvista)

Suhteessa eniten kuvia, joissa kuvan kohteen persoonalliset ilmeet eivät näy, ovat luonnonkatastrofi –kuvissa ja turvapaikanhakija –kuvissa. Aineistooni osui vain kaksi kuvaa luonnonkatastrofeista, joista toinen on kuva eläimestä, eikä siten kuulu nyt tutkittaviin prosentteihin. Näin ollen aineiston ulkopuolisia yleistyksiä tästä aihealueesta on vaikea tehdä (luonnonkatastrofi kuvista enemmän kohdassa 4.2.7.).

Sen sijaan kuvia turvapaikanhakijoista on yhteensä seitsemän ja se on aineiston aihealueista neljänneksi yleisin (taulukko s.44). Liisa Malkki on tutkinut pakolaisuuden diskursseja ja hänen mukaansa pakolaiset kuvataan usein nimettöminä ja kasvottomina massoina. Lisäksi näiden kuvien kohteilta on riisuttu persoonalliset piirteet. (Malkki 1996, 387 – 390.)

Tutkimani aineisto tukee osittain tätä Malkin tekemää väitettä. Aineiston perusteella voi sanoa, että on todennäköisempää, että kuvan kohde ilman persoonallisia piirteitä on juuri kuva turvapaikanhakijasta, kuin jostain toisesta aihealueesta julkaistu kuva (esimerkiksi kuva Syyrian sodasta tai Ukrainan kriisistä). Lisäksi oman aihealueensa sisällä 43 prosenttia turvapaikanhakijoiden kuvista ovat sellaisia kuvia, joissa kuvan kohteen kasvoja ei näe.

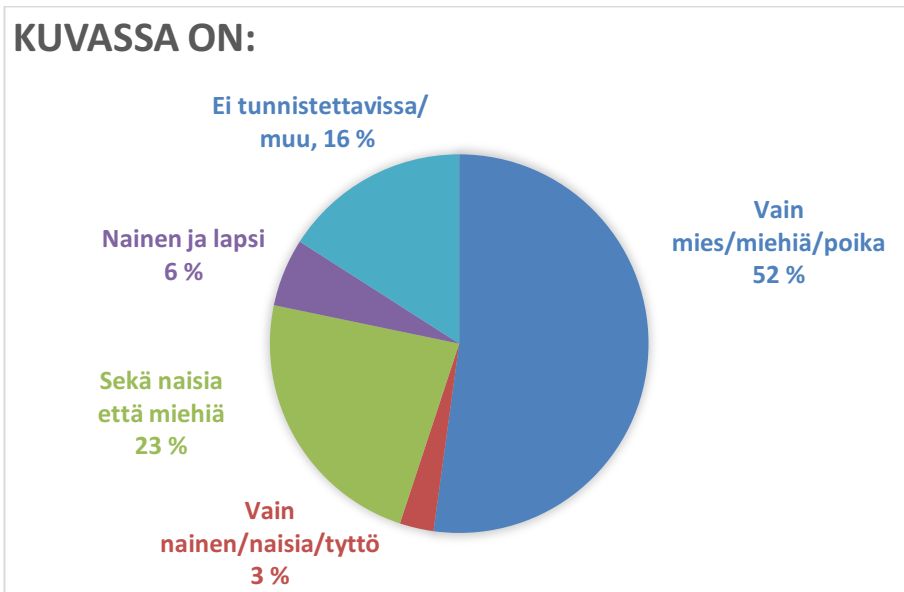
Toisaalta aineiston loput neljä kuvaa rakentavat turvapaikanhakijoista monipuolisempaa kuvaa, eikä kokonaiskuva ole näin yksiselitteinen. Tutkin yksityiskohtaisemmin kuvia turvapaikanhakijoista kohdassa 4.3.2.

Muutoin aihealueet jakaantuivat hämmästyttävän tasaisesti. Ukrainaan liittyvistä, poliittisiin voimasuhteisiin kuuluvat ja Afrikasta otetuista kuvista on kaikissa 33 prosenttia sellaisia kuvia, joissa kuvan kohteen ilmettä ei näe. Suhteessa vähiten tällaisia kuvia on terrorismikuista (17 prosenttia).

4.5 Valokuvissa olevien henkilöiden sukupuoli

Sisällön erittely paljasti, että tutkimieni kriisiuutisten valokuvissa henkilöt ovat pääosin miehiä. Koko otoksen sukupuolijakauma on merkittävä. Valokuvia, joissa on vain miehiä tai poikia, on 69 valokuvasta 36 kappaletta, eli 52 prosenttia. Valokuvia, joissa on sekä miehiä että naisia, on 16 kappaletta, eli 23 prosenttia. Vain kaksi kuvaa ovat sellaisia, joissa kuvan kohteena on nainen (3 prosenttia). Neljässä valokuvassa on nainen ja lapsi (6 prosenttia) ja yhdessäkään valokuvassa ei ole vain miestä ja lasta.

Kaaviossa oleva ei tunnistettavissa/muu osio pitää sisällään kaksi kuvituskuvaa, yhden eläinkuvan, yhden kuvan sortuvasta WTC –tornista ja ne kuvat, joista ei osaa määrittellä kuvassa olevan henkilön sukupuolta. Henkilöt, joiden sukupuolta en pystynyt määrittämään, olivat joko armeijan kokovarustuksessa kypärä päässä (6 kuvaa) tai kuva on otettu niin kaukaa, ettei henkilöiden sukupuolta voi erottaa (1 kuva).

Kuvio 5. Sukupuolen jakautuminen prosentuaalisesti koko aineistossa

Alla ovat ne kuvat, joissa on vain nainen, ilman, että kuvassa on naisen lisäksi lapsi(a) tai mies/miehiä.

Kuva 41. Niiranen/HS 15.11.2015 s. A12

Kuva 42. REUTERS/HS 15.2.2015 s. B3

Vasemmassa kuvassa on Ranskan kulttuuri-instituutin johtaja Jeannette Bougrab. Hänen kuvansa on lehdessä Pariisin terrori-iskujen uutisoinnin yhteydessä ja hän on asiantuntijan roolissa. Oikeanpuoleisessa kuvassa on ukrainalainen nainen ja kuvan kuvateksti on ”Nainen tutki tulituksen jälkiä Donetskin kaupungissa Itä-Ukrainassa.”

Havainto naisten vähyydestä on mielestäni merkittävä, varsinkin kun ottaa huomioon, että kahdesta vain naista esittävästä kuvasta toinen nainen jää tuntemattomaksi, eikä hänen nimeään mainita tekstissä. Miksi kuvia, joissa on vain nainen, ei ole aineistossa tämän enempää?

kuva, jossa sitaatin antajan takana on henkilöitä ”viemässä kuvatilaa”. Seitsemässä muussa kuvassa on vain mies, ilman taustalla olevia muita henkilöitä.

Tämän ¼ sivun kuvat luovat ja rakentavat osaltaan todellisuutta, jossa pääsääntöisesti mies ottaa kantaa kriisiin, pukee sanoiksi yhteiskunnassa vallitsevaa tyrmistystä, tuomitsee iskut ja on aktiivinen toimija.

Sitaatit ovat juuri näiltä henkilöiltä siksi, että he edustavat yhteiskunnallisia rakenteita. Kuvissa on neljä presidenttiä, ulkoministeri, pormestari, arkkipiispa ja poliisiylijohtaja, ja heidän kuvansa ovat lehdessä heidän asemansa ja työnsä vuoksi, ei sukupuolen. Tästä huolimatta haluaisin haastaa perinteisiä käsityksiä. Maailmassa on myös naisia yllä luetelluissa viroissa.

Mediassa myös naiset voisivat vastata kysymykseen, millaisia reaktioita iskut herättivät, ja ottaa kantaa suuriin uutistapahtumiin. Olla esillä. Valinnat juuri näiden henkilöiden kuvien painamiseen A 11 sivulle on tehnyt uutistoimisto. Tämän kaltaisilla valinnoilla toistetaan, vahvistetaan ja rakennetaan käsitystä siitä, että mies on julkisella alueella aktiivinen, nainen näkymätön.

Pariisin terrori-iskujen uutisoinnin yhteydessä toimituksella on varmasti ollut kiire, eikä käytännön tasolla ole ehkä ollut aikaa miettiä kuvien sukupuolijakaumaa. Pelkkä kiire ei kuitenkaan selitä havaintoani, jos katsoo koko tutkimaani aineistoa. Kaikkien 69 yhden kuvan perusteella miehen rooli on päättää yhteiskunnallisista asioista, ratkaista kansainvälisiä konflikteja, ottaa kantaa, olla aktiivinen osapuoli ja muutenkin esillä.

Kuva 44. REUTERS/HS 15.7.2015 s. A20

Tutkimani aineiston pohjalta voisi kärjistäen todeta, että naisella ei joko ole roolia tai naisen rooli ulkomaan kriisivalokuvassa on auttaa lasta ja olla lapsen kanssa keskellä hätää. Nainen on ikään kuin avuton hahmo, joka odottaa, että muut toimijat ratkaisevat kriisin sillä aikaa, kun nainen huolehtii lapsesta. Tästä poikkeuksen muodostaa Ranskan kulttuu-

ri-instituutin johtaja Jeannette Bougrab, joka on asiantuntijana kommentoimassa Pariisin terrori-iskuja (kuva sivulla 54).

Kuva 26. REUTERS/HS 15.12.2015 s. A21

Nepal kärsii edelleen selvästi koetuista maanjäristyksistä, joissa kuoli noin 9 000 ihmistä ja satojattuhansia koteja tuhoutui.

Kuva 45. Laupa/HS 15.9.2015 s. A21

Punaisen Ristin vapaaehtoinen Irma Nilsson leikki pakolaisten kanssa Malmön keskusaseaman ulkopuolella maanantaina.

Työssäni aiemmin, kohdassa 3.3. Analyysimenetelmät, kirjoitan Malkin näkemyksestä, jonka mukaan näkyvä kärsimys ja avun tarve herättää lukijassa myötätuntoa ja tällaisten kuvien kohteena on erityisesti naisia ja lapsia. Yllä vasemmalla oleva kuva Nepalin maanjäristyksestä on tästä konkreettinen esimerkki. Kuvassa on raunioiden keskellä yksinäinen nainen lapsi sylissään. Kuva voi helposti synnyttää ajatuksen tuhoutuneesta kodista ja saada myötätuntoa katsojassa.

Oikealla puolella olevassa kuvassa punaisen ristin vapaaehtoinen leikkii turvapaikanhakijan kanssa Malmössä. Kuvassa on jo saatu apua; pehmolelukassit ovat täynnä ja turvapaikanhakija piirtää liidulla katuun. Silti sukupuoli- ja ikäkauma on sama: nainen huolehtii lapsesta.

Toki aineistossa on 16 kuvaa (23 prosenttia), joissa näkyy sekä miehiä että naisia. Nämä yhteiskuvat monipuolistavat vain vähän naisista muodostuvaa roolia kriisikuvassa. Seitsemän valokuvaa ovat kuvia väkijoukosta, joissa on sekä miehiä että naisia.

Kuva 46. Scheurer/HS 15.11.2015 s. A8

Neljässä kuvassa nainen on kuvattu perheen jäsentensä kanssa. Kahdessa kuvassa on tarkennettu sekä naiseen että mieheen ja he ovat tavallisen kansalaisen roolissa kertomassa omakohtaisesti Pariisin terrori-iskusta ja sen tapahtumista. Kaiken kaikkiaan 15 valokuvasta 13 on kuvia tavallisista kansalaisista.

Kuva 47. Scheurer/HS 15.11.2015 s. A9

Loput kaksi kuvaa muodostuvat poliitikoista. Toisessa kuvassa on nais- ja miespoliitikko kuvattuna kaukaa, toisessa kuvassa on naispoliitikko taustallaan kaksi miestä. Nämä yhteiskuvatkaan eivät puhu sen puolesta, että naisen rooli representoisi valtaa ja voimaa yhteiskunnassa. (Halonen 1999, 23.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoite on selvittää, miten ulkomaan kriisejä kuvataan Helsingin Sanomissa vuonna 2015 ja minkälaista todellisuutta nämä valokuvat rakentavat. Tutkimuskohteena olleissa 12 Helsingin Sanomien lehdessä oli yhteensä 69 uutiskuvaa.

Tutkimuksen perusteella voi sanoa, että kuvilla on valtaa, sillä kuvat luovat ja synnyttävät katsojassa mielikuvia. Nuo syntyneet mielikuvat voivat olla täysin virheellisiä tai ne voivat olla erilaisia suhteessa siihen, millaisia mielikuvia toimitus on halunnut kuvilla herättää. Kuvien haluttua merkitystä voi ohjailla otsikoilla, kuvateksteillä ja ingressillä.

Kuvan valta on totta erityisesti ulkomaan uutiskuvissa, sillä hyvin harvalla on ensikäden tietoa maailman tapahtumista. Suurin osa perustaa mielipiteensä tiedotusvälineissä uutisoiden asioiden mukaan, ja näitä uutisia kuvat havainnollistavat.

Tällöin kuvan poliittisuus korostuu. Uutistoimistot tekevät valintoja sen suhteen, mistä eri maailmankolkassa meneillään olevasta kriisistä uutisoidaan ja minkälaisella kuvalla. Näillä valinnoilla uutistoimistot takaavat joidenkin näkyvyyden ja toisten näkymättömyyden.

Tutkittavien kuvien ulkomaan uutiset olivat pikemminkin ulkopoliitikan ja oman maanosan uutisia kuin ”aidosti globaaleja”. Kuvia Euroopasta oli 58 prosenttia kaikista kuvista ja yhteensä Euraasiasta kuvia oli 87 prosenttia. Uutiskriteereistä läheisyys näyttää olevan ulkomaan uutisoinnissa vahva.

Aineistosta näki selkeästi, että silloin, kun uutistoimisto mieltää tapahtuman tärkeäksi, merkittäväksi ja poikkeukselliseksi, uutiskuville annetaan lehdessä paljon tilaa. Toimituksella oli resursseja, siis halua käyttää rahaa ja painaa yli kaksikymmentä kuvaa Pariisin terrori-iskuista lehden useammalle aukeamalle. Muut tapahtumat ja aiheet eivät saaneet samanlaista näkyvyyttä.

Tutkimuksessa pyrin myös selvittämään kuvissa näkyviä toistuvia piirteitä ja sitä, kuka oli päässyt kuvaan esille, eli kuvien kohteet. Tutkimieni kuvien perusteella voi sanoa, että kuvat rakentavat todellisuutta, jossa mies on kriisikuvien pääosassa. Miehet olivat sekä valtionjohtajia, sotilaita, poliiseja turvaamassa rauhaa kaduilla, että kriisien tavallisia koki-joita. Mielenkiintoista oli, että yhdessäkään kuvassa ketään ei nimetty isäksi.

Naiset olivat pääasiassa tavallisen kansalaisen roolissa kriisin kokijana. Myös kriisikuvas-
tolle ominaisia äiti-lapsi-kärsimyskuvia aineistossa oli muutama. Yllätyin naisten vähyy-

destä kriisikuvissa. Ennen tutkimusta olin luullut, että naiset, kuvattuna hätää kärsivinä keskellä kriisiä, ovat nimenomaan enemmistönä. Kuvissa ei ylipäätään näkynyt vanhuk-
sia.

Aineistossa oli eniten kuvia tavallisista kansalaisista, mutta poliitikkojen ja armeijan kuvien yhteislukumäärä oli suurempi kuin tavallisten kansalaisten. Kuvan henkilön roolit jakautui-
vat siten, että kuvia tavallisista kansalaisista oli enemmän niissä kriiseissä, jotka olivat
yllättäviä tapahtumia, kuten terrori-iskut. Poliitikkojen ja sotilaiden rooli korostui pitkitty-
neissä konflikteissa, kuten Syyrian sodan kuvastossa.

Aineiston perusteella voidaan todeta, että ulkomaan kriisikuva on pääsääntöisesti henkilö-
kuva ja kuvassa näkyy toimintaa.

Mielenkiintoista oli se, että kaiken kaikkiaan tutkittavia kuvia oli vähän. Kuudessa tutkitta-
vassa lehdessä kuvia kriiseistä oli joko kolme tai vähemmän. Huomasin myös, että saman
päivän uutinen oli painettu printtilehteen ilman kuvaa ja julkaistu verkkolehdestä kuvan
kanssa. Niinpä väite siitä, että kuva olisi noussut tekstin rinnalle, ei pidä ainakaan printti-
lehdessä paikkaansa.

Helsingin Sanomien omien kuvatoimittajien kuvia oli aineistossa vain 13 prosenttia. Tämä
on merkittävä huomio, sillä Helsingin Sanomat ovat ulkomaan kuvauutisoinnin suhteen
ulkopuolisten toimijoiden, esimerkiksi kansainvälisten kuvatoimistojen ja freelancereiden
varassa. Tällöin kuvan lähdetiedot korostuvat. Digitaalinen valokuva ei voi olla tiedollisesti,
tieteellisesti eikä rikosteknisesti pätevä, jos visuaalisten ominaisuuksien lisäksi kuvan syn-
tyhistoriaa ei tiedetä (Wilson 2012, 101).

Aineiston pohjalta näyttää siltä, että uutiskuvan päätehtävä on uutisaiheen havainnollis-
taminen, informaation antaminen, viihdyttäminen ja tunteisiin vetoaminen. Silti kuvat olivat
vähemmän dramaattisia, kuin mitä tutkimuksen alussa oletin.

Mielikuvani kriisikuvista oli perustunut sosiaalisessa mediassa liikkuviin kuviin. Näihin ku-
viin verrattuna Helsingin Sanomien valokuvat olivat neutraalimpia. Kuvien kohteita ei pää-
asiassa esitetty halveksuvasti tai epäkunnioittavasti. Aineiston kohdettaan epäkunnioitta-
vin kuva oli Turkin presidentistä, jonka päälle istahti lintu.

5.1 Itsearviointi

Tämän työn tekeminen on ollut mielenkiintoista ja opettavaista. Olen oppinut kuvajournalismista, valokuvista ja ulkomaan uutiskuvista valtavan paljon. Samalla olen oppinut myös maailman kriiseistä enemmän. Olen tyytyväinen aihevalintaan ja tehtyyn rajaukseen. Kriisikuvien merkitys uutisoinnissa kiinnostaa minua edelleen ja mielenkiintoni aihetta kohtaan säilyi läpi koko prosessin. Koen, että työn lopputulos on hyvä.

Aihe on ajankohtainen ja tärkeä. Journalistisia kuvia on tutkittu valtavan paljon ja lähdemateriaalia löytyi runsaasti. Tämä oli myös haaste, sillä oman työn kannalta merkittävän lähdemateriaalin rajaaminen oli varsinkin aluksi vaikeaa. Lähdemateriaalien sisäistäminen oli oma prosessinsa, ja minusta tuntuu siltä, etten ole vielä mitään lukenut tai tutkinut niin paljon, kuin kriisi-/sota tai kuoleman kuvia.

Runsas lähdemateriaali nosti kynnystä aloitta oma työni. Ensin tuntui siltä, että kaikki on jo sanottu. Sitten tuntui siltä, että oman työni taso jää auttamattomasti lähdemateriaaleista. Pikkuhiljaa varmuus kirjoittaa ulkomaan kriisikuvista löytyi ja koen, että kehityin kuvien tulkinnassa prosessin myötä.

Tavoitteenani oli tehdä työstä looginen ja ehjä kokonaisuus. Ongelmia oli varsinkin sen suhteen, miten rakennan sisällysluettelon. 69 valokuvaa on jo sellainen määrä kuvia, että niiden loogista esitystapaa ja läpikäyntiä oli pakko miettiä. Lisäksi kuvat olivat useammas- ta eri kriisistä ja halusin tutkia kuvia eri näkökulmista (sukupuoli, ilmeet ja yhteiskunnallinen rooli). Toivon, että onnistuin löytämään loogisen esitystavan.

Työn tekemisen ja viimeistelyn kannalta haastavinta oli aikataulu. Erityisesti tietoperustan hahmottaminen ja Helsingin Sanomien aineiston erittely veivät suunniteltua enemmän aikaa. Ongelmia nousi myös uutiskuvien rajaamisessa. Joidenkin uutisten kohdalla minun oli perehdyttävä ensin uutisen aiheeseen ennen kuin pystyin tekemään lopullista päätöstä siitä, onko kyseessä kriisiuutinen vai ei.

Töiden ja toisen tutkinnon tekemisen vuoksi en pystynyt kirjoittamaan yhtäjaksoisesti useampana päivänä peräkkäin. Tämä hidasti työn tekemistä, sillä viikonkin tauon jälkeen jouduin ikään kuin ”aloittamaan alusta”, eli käymään uudestaan läpi siihen mennessä tehdyn tekstin.

5.2 Mitä olisin tehnyt toisin?

Näin jälkikäteen sanoisin, että minun olisi pitänyt tutkia uutiskuvia vain puolen vuoden ajanjaksolta ja ottaa satunnaisotannalla kaksi lehteä per kuukausi. Tällöin lehtien kokonaisuus olisi pysynyt samana, mutta ajanjakso olisi ollut suppeampi. Tällöin tuon ajan sisällä uutisoiduista kriiseistä olisi todennäköisemmin tullut enemmän uutiskuvia ja kriisistä itsestään ehjempi kuvallinen kokonaisuus.

Työtä tehdessä mietin monesti olisiko minun pitänyt valita vain yksi kriisi ja tutkia miten tuota kriisiä kuvataan Helsingin Sanomissa ja minkälaista todellisuutta kuvat rakentavat tästä yhdestä kriisistä. Tällöin kuvia kriisistä olisi ollut paljon enemmän ja kriisistä syntyvä kuva olisi ollut syvempi.

Kuitenkin näin tehtynä pääsin vertaamaan eri kriisien kuvastoa keskenään, mikä oli myös mielenkiintoista.

Aikatauluhaasteita varten minun olisi pitänyt tehdä jo paljon aiemmin ajankäyttö Excel. Laadin tammi- helmikuuta varten Excelin, johon sijoitin kellonaikojen mukaan koulu, työ ja opinnäytetyön tekemishetket.

5.3 Jatkotutkimusehdotukset

Työn aikana mieleeni nousi runsaasti jatkotutkimuskysymyksiä. Yksi mielenkiintoisimmista tutkimuskysymyksistä olisi, mitä tapahtuu, jos kriisistä ei ole saatavilla kuvaa? Miten uutistoimistot kuvittavat ”kuvattomat” kriisit vai julkaistaanko tämänkaltaisia uutisia ollenkaan? Yksi vaihtoehto on se, että jos kuvaa ei ole, ei ole myöskään uutista tai uutinen on kerrottu hyvin lyhyesti.

Jatkotutkimuksena voisi ottaa myös minkä tahansa työni uutiskuvien aihealueen ja tutkia syvemmin sitä. Työssäni analysoidut 69 kuvaa antavat kuitenkin vain ohuen pintaraapaisun kuvaamastaan kriiseistä.

Ilmeiden tutkiminen uutiskuvissa olisi yksistään mielenkiintoinen tutkimusaihe. Tekemäni havainto siitä, että armeijan edustajat ja poliisit kuvattiin ilman persoonallisia ilmeitä, on mielenkiintoinen. Onko kyseessä vain satunnaisotannalla syntynyt tulos, vai laajempikin tapa esittää sotilaita?

Mielenkiintoista oli myös sen havaitseminen, että naiset eivät näy kriisikuvissa. Ennen tutkimusta ollut mielikuvani oli hieman päinvastainen. Luulin, että naiset ovat kriisikuvissa hätää kärsivinä ja tuhon keskellä nimenomaan enemmistönä. Tätä, ja yleisesti sukupuolen representaatiota uutiskuvissa voisi tutkia lisää.

Lähteet

Apajalahti, H. 2013. Media murtuu – uusi suomalainen kuvajournalismi nousee. Opinnäytetyö, Journalismin koulutusohjelma. Haaga-Helia. Helsinki

Attar, Etelä-Afrikka 1978. Kuva Magnum Photos/ Abbas Attar

Bleiker, Roland – Campbell, David – Hutchison, Emma – Nicholson, Xzarina (2013): The Visual Dehumanisation of Refugees. *Australian Journal of Political Science*, 48:4, 398–416.

Campbell, D. 2010. Cultural Governance and Pictorial Resistance: Reflections on the Imaging of War. Cambridge University Press: <http://www.jstor.org/stable/20097885>

Capa, R., Capa, C, Whelan, R. 1947. Robert Capa Sotakuuvaja. Suomentanut Tamminen, L. Suomenkielen copyright 2007. WSOY. Helsinki

Enroth, T. 2009. Tosia vai muokattuja kuvia? Yle Uutiset. Luettavissa: http://yle.fi/uutiset/tosia_vai_muokattuja_kuvia/758497

Evans, J., Hall, S. 1999. What is visual culture? Published in association with The Open University Masters in Social Sciences Programme (sivut 56 – 63). *SAGE Publications Ltd*

Halonen, I. 1996. Äiti, minulta meni käsi! Naiskuva sotauutisoinnissa. Teoksessa (toim.) Naisen naamio, miehen maski. Katse ja sukupuoli uutiskuvassa. Tammerpaino. Tampere

Heikkilä, Elina. 2006. Kuvan ja tekstin välissä – kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki

Ikävalko, E., Uimonen, R. 1997. Mielikuvien maailma Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan? Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä

International Organization for Migration (IOM) (2015): *Key Migration Terms*. Luettavissa: <https://www.iom.int/key-migration-terms>

Jokela, M. 2009. Jotain on tapahtunut. Something happened. Musta Taide. Hämeenlinna

Julkisen sanan neuvosto, Journalistin ohjeet ja liite. Luettavissa:

http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/

Kantola, A. & Tuomo, M. 1988 (toim.) Journalismia! Journalismia? Porvoo WSO, 41 – 42, Malmberg, I Uroot ja naaraat – journalismin kaksi tiedonintressiä.

Kero, S. 2015. Lapset kriisien kuvissa, Media- ja taidekasvatusopas. Plan Suomi Säätiö 2014. Helsinki

Klapuri, E. 2014 Kuka pääsee ääneen? Sukupuolen representaatio Helsingin Sanomien haastateltavien valinnassa. Opinnäytetyö, Viestinnän koulutusohjelma, Oulu

Kotilainen, N, Sosiaalisen median kuvien voima ja Syyrian sota, Rauhan puolesta lehti 6/2014. Luettavissa:

http://www.rauhanpuolustajat.org/lehti/rauhan_puolesta_62014/sosiaalisen_median_kuvien_voima_ja_syyrian_sota/

Kotilainen, N, Raakojen kuvien näyttäminen – tiedonvälitystä vai mässäilyä toisten kohtalonhetkillä? Turunsanommat 14.1.2015. Luettavissa:

http://www.fiia.fi/fi/news/3082/raakojen_kuvien_nayttaminen_-_tiedonvalitysta_vai_massailya_toisten_kohtalonhetkilla/

Kuusamo, A. 1990. Kuvien edessä Esseitä kuvan semiotiikasta. Painokaari Oy. Helsinki

Lehto, M. 2009. ”Maailma pitää näyttää sellaisena kuin se on, ja maailma on aika helvetin tyly paikka” Haastattelututkimus kuvajournalistin etiikasta ja kärsimyksen kuvaamisesta. Tiedotusopin pro gradu –tutkielma. Tampere

Leppänen, H. 2011. ”Kerro kerro kuva” Valokuvan sanoma tieteellisessä tekstissä. Tiedotusopin pro gradu –tutkielma. Tampere

Leskinen, S. 2005. Valehtelevia kuvia. Ylioppilaslehti 9.12.2005. Luettavissa:

<http://ylioppilaslehti.fi/2005/12/valehtelevia-kuvia/>

Lundström, J. (toim.) 2012. Valokuvallisia todellisuuksia. Hansaprint. Vantaa. Teoksessa myös artikkelit Swinnen, J. Valokuva, kansallinen identiteetti ja globaali mediavalta – kuvaus Bangladeshista ja Wilson, D. Taidetta vai ei? Valokuva ja filosofia

Maahanmuuttovirasto 2015, sanasto turvapaikanhakija. Luettavissa:

http://www.migri.fi/medialle/sanasto#turvapaikanhakija_fi

Malkki, L., 1996. Speechless Emissaries: Refugees, Humanitarianism, and Dehistoricization. *Cultural Anthropology*, 11:3, 377–404.

Mutenia, J. 2015. Surun ja toiminnan saari, Norjan joukkosurman uutiskuvien narraatio Helsingin Sanomissa. Graafisen suunnittelun Pro Gradu –tutkielma. Lapin yliopisto

Mäenpää, J. 2008. Muokkausta ja manipulaatiota Digitaalisen kuvankäsittelyn rajat suomalaisissa sanoma- ja aikakauslehdissä. Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere

Na-Son Nguyen. Kuva otettu:

<https://twitter.com/nasonnguyen/status/594543607782051840/photo/1>

Niemelä, M., 2009. Enemmän irti uutiskuvituksesta – Internetin ulkomaan uutiskuvat vertailussa: Miten mtv3.fi voisi kehittyä? Opinnäytetyö, Journalismin koulutusohjelma, Haaga-Helia, Helsinki.

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 28.7.1951; Geneven yleissopimus. Luettavissa:

http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2

Pienimäki, M. 2013. Valokuvien kriittinen tulkitseminen medialukutaitona ja lajityypittely sen kehittäjänä. Suomen valokuvataiteen museo. Helsinki

Plan Suomi Säätiö, 2014. Kuvien tarinat – Artikkeleita ja tehtäviä lapsen oikeuksien näkökulmasta. Helsinki

Rastenberger, A-K, 2015. Pakolaiskriisin valokuvat ovat arjen taisteluentä. Luettavissa:

<http://valokuvataiteenmuseo.blogspot.fi/2015/11/pakolaiskriisin-valokuvat-ovat-arjen.html?view=classic>

Salo, M. 2000. Imageware Kuvajournalismi mediafuusiossa. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Salo, M. 2007. Vuoden lehtikuvat 2006, essee kirjan alussa. Musta taide. Helsinki

- Saraste, L. 1996. Valokuva tradition ja toden välissä. Erikoispaino Oy. Helsinki
- Saves, S. 1986. Kuvajournalismi sellaisena kuin olen sen kokenut. Weilin + Gröös. Espoo
- Seppänen, J. 2002. Katseen voima Kohti visuaalista lukutaitoa. 2. painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä
- Seppänen, J. 2005. Visuaalinen kulttuuri – teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Vastapaino, Tampere
- Simuna, E. 2013. Pohjois-Irlannin tasavaltalaisvankien syömälakko 1981 kansainvälisissä uutiskuvissa. Oulun yliopisto. Historiatieteet. Tutkijaseminaari. Luettavissa: <http://www oulu.fi/sites/default/files/seminars/Erja%20Simuna.pdf>*
- Suomen Pakolaisapu 2015, yleisimmin käytetyt termit. Luettavissa: <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>
- Stephen, J. (edited). 2013. Global Media Ethics Problems and Perspectives. Blackwell Publishing Ltd.
- STT-Lehtikuva/AP/Nick Ut – valokuva napalm hyökkäyksestä
- Suomen Lehtikuvaajat on nyt Suomen kuvajournalistit ry Luettavissa: <http://www.suomenlehtikuvaajat.fi/index.php/ajankohtaista.html>
- Suomen YK-Liitto, Sodät ja konfliktit. Luettavissa: <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/rauha-ja-turvallisuus/sodat-ja-konfliktit>
- Tammi, M. 2010. "Vuoden uutiskuvassa tuho yhdistää ihmiskunnan" Tutkimus Vuoden lehtikuvat –kilpailusta mediarituaalina. Tiedotusopin pro gradu –tutkielma. Tampere
- Tilastokeskus 2011, Konfliktit vähenevät maailmassa. Kirjoittanut Vesa Puoskari 21.12.2011. Luettavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-12-21_004.html?s=0
- Tilastokeskus/ MediaAuditFinland Oy, Levikintarkistus 2014. hakupäivä 5.2.2016
- Tuori, S. 2001. Vallan kuva Valokuva kontrollipolitiikan välineenä. Erweko Painotuote Oy. Helsinki

Ulkoasiainministeriö. Lehdistötiedote 228/2014, Suomi tehostaa työtään ebolan torjumiseksi. 17.10.2014 Luettavissa:

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=314544&contentlan=1&culture=fi-FI>

UNHCR (18.6.2015): *Worldwide displacement hits all-time high as war and persecution increase*. Luettavissa: <http://www.unhcr.org/558193896.html>

Uskali, T. 2007. Ulkomaanuutisten uusi maailma. Juvenes Print. Tampere

Vainio, K. Väkiältä ilman kärsimystä Poststrukturalistinen analyysi uusien sotien ja nykykonfliktien visualisoinnista syyskuun 2010 sanomalehtikuvissa. Johtamiskorkeakoulu/Politiikan tutkimus, Kansainvälinen politiikka Pro gradu tutkielma. Tampere

Vanhanen, H. 1991. Kuoleman kuvat. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Lisensiaattintyö. Tampere

Vanhanen, H. (toim.) 1994. kuvan journalismi. Forssan kirjapaino. Forssa

Vanhanen, H. 2010. Paljastavat kuvat. Tampereen Offsetpalvelu Oy. Tampere

Vehkoo, J. 2015 Valheenpaljasta: Näin tunnistat kuvahuijauksen YLE 18.5.2015. Luettavissa:

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/05/18/valheenpaljastaja-nain-tunnistat-kuvahuijauksen>

Victoria and Albert Museum, London. Exhibition – Captain Linnaeus Tripe: Photographer of India and Burma, 1852 – 1860. Näyttelyn esittely:

<http://www.vam.ac.uk/content/exhibitions/captain-linnaeus-tripe-photographer-of-india-and-burma-1852-1860/about-the-exhibition/>

Väliverronen, E. 1998, Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa (toim.) Media- analyysi: Tekstistä tulkintaan. Tampere

YLE Elävä arkisto, Ulkolinja: kasvot syyrian sodalle. 11.9.2014 Katsovissa toistaiseksi YLE Areenassa: <http://areena.yle.fi/1-2382001>

YLE Teema: Magnum – tarina valokuvan takana, jaksot 1 – 10. Contact, Saksa 2013. Katsottu YLE Areenasta. Sarjan esittely:

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/teema/ohjelmat/juttuarkisto/magnum-tarina-valokuvan-takana.html>

YLE, Mattila, M. Valokuva nousi taas avainasemaan tiedonvälityksessä – päivä jolloin inhimillisyys huuhtoutui rannalle 3.9.2015. Luettavissa:

http://yle.fi/uutiset/valokuva_nousi_taa_avainasemaan_tiedonvalityksessa_paiva_jolloin_inhimillisyys_huuhtoutui_rannalle/8277650

YLE X radiohaastattelu: Vieraana ulkopoliittisen instituutin tutkija Noora Kotilainen, 20.1.2015. Kuunneltavissa: <http://areena.yle.fi/1-2611073>

Liitteet

Liite 1.

TAMMIKUU	muu	kriisiuutinen
1 Venezuelassa muhii sekasorto öljyn halpenemisen takia	1	
1 Barrelissa piilee vallankumous	1	
1 Charlie Hebdo -lehti vietiin käsistä		1
1 Jemenin al-Qaida otti iskun nimiinsä		1
1 Salaliittoteorioiden petollisessa usvassa		1
1 Abhasian sota nousi valokeilaan	1	
1 Arkadi Rotenberg saanee suuren urakan Krimiltä	1	
1 Serbian pääministeri teki ensivierailun Kosovoon	1	
1 Separatistit: Ukraina vetäytyy Donetskissa		1
1 ISS-avaruusasemalla epäiltiin ammoniakkiuuttoa	1	
1 Italian presidentti Napolitano jätti eronpyyntönsä	1	
11		
HELMIKUU		
1 Espanja ei kulje Kreikan tietä	1	
1 Asemies hyökkäsi Lars Vilks -tilaisuuteen		1
1 Terrori-iskua osattiin odottaa Tanskassa		1
1 Kuka Lars Vilks		1
1 Tuomioja osasi pelätä pahinta		1
1 Lampaan vuosi tuo huolia	1	
1 Ilmastoneuvottelut lykkäsivät kiperiä kysymyksiä	1	
1 Mitä Ukrainassa tapahtuu seuraavaksi?		1
1 Ankarat taistelut ennen tulitaukoa		1
1 Nigeria pyysi USA:lta apua Boko Haramia vastaan		1
1 Kreikka sulkemassa siirtolaiskeskukset		1
1 Jemenin naapurit YK:n puuttumista		1
1 Kurdisotureiden hengähdystauko		1
13		
MAALISKUU		
1 Huhumylly ei laannu	1	
1 Edes Obama ei tiedä Putinin olinpaikkaa	1	
1 BBC: Nemtsovin Ukraina-raportti julki ensi kuussa		1
1 USA:n panssarit saapuivat Viroon		1
1 Krim siirtyi Moskovan aikaan vuosi sitten		1
1 Hirmumyrsky Pam kylvi valtavaa tuhoa Vanuatulla		1
1 Egypti kaavailee uutta pääkaupunkia	1	
1 Ruotsin viisufinaalissa äänestyskaos	1	
1 Pitsaa ja pannukakkuja	1	
1 Paimentolaiset taistelevat maistaan		1
10		

HUHTIKUU

1	Kokaiinikaupunki pääsi eroon maineestaan	1	
1	Putinia kannattava jengi aikoo ajaa Berliiniin	1	
1	Obama poistaisi Kuuban terroristilta	1	
1	Reaktorin käynnistys estettiin Japanissa	1	
1	Ydinsukellusveneistä tuli vaaliase	1	
1	Harvalla maalla on oikeita ydinsukellusveneitä	1	
1	400 siirtolaisen pelätään hukkuneen Välimerellä		1
1	Amnesty: Siepatut ovat Boko Haramin seksiorjia		1
1	YK määräsi aseidenvientikiellon Jemenin kapinallisille		1
1	Pentagon: Isis on menettänyt Irakissa laajoja alueita		1
1	EU on kyvytön käyttämään ulkopoliittisia tietojaan		1

11

TOUKOKUU

1	Unohdettu katastrofi Aasaiassa		1
1	Euroopan pakolaisongelmaan ei ole nopeita ratkaisuja		1
1	Francois, lapsisotilas		1
1	Lapsisotilaita on satojatuhansia		1
1	Ukraina kieltämässä hirmutekojen arvostelun		1
1	Aikuisista veäläisistä jo prosentilla on hiv-tartunta	1	
1	Bostonin iskun tekijä tuomittiin kuolemaan	1	
1	Rauhanneuvottelut taas käytiin Kyproksella	1	
1	Norjalaiset tarjoavat kotejaan pakolaisille Facebookissa		1
1	Satoja siirtolaisia pelastettiin Indonesiaan		1
1	Koulukaverit karkasivat Saksaan		1
1	EU:n pakolaissuunnitelma herättää vastustusta		1
1	Alastomat, kuolleet ja karvaiset	1	
1	Nato-johtajat intoutuivat yhteislauluun	1	
1	Ennakkosuosikki luopui labourin johtajakisasta	1	
1	Isis uhkaa Palmyran raunioita		1
1	Venäjä suunnittelee jättisotalaivoja	1	
1	Burundin opetus: Afrikka muuttuu		1
1	Irak kummittelee Jeb Bushille	1	

19

KESÄKUU

1	USA rauhoittaa Eurooppaa raskailla aseilla		1
1	Talbott: Putin on vaaraksi Venäjälle		1
1	Komeetalla uinunut Philae heräsi viimein	1	
1	Tulvavesi vapautti villieläimet Georgiassa		1
1	Piilaakson nörtit asuvat kimppakämpässä	1	
1	Lehti: Britannia kotiutti vakoojiaan	1	
1	Italialta uhkavaatimus EU:lle siirtolaisten vuoksi		1
1	Hongkongilaiset vastustivat vaaliuudistusta	1	

8

HEINÄKUU

	1	Historiallinen sopu Iranin kanssa	1
	1	Iranin ydinsopu on askel kohti uutta aikaa	1
	1	Suomen iranilainen: Iranissa alkavat tänään isot juhlat	1
	1	Iranin lähimaat hamuavat tuskin ydinasetta	1
	1	Moskova hyrisi onnesta	1
	1	Nationalistit kieltäytyivät hallituspaikoista Turkissa	1
	1	Poliisin uhrin omaiset saivat korvauksia	1
	1	New Horizons -luotain ohitti Pluton	1
	1	Kaksi poliisia loukkaantui Lvivissä	1
	1	Brittien palkkaerot julki tasa-arvon tähden	1
	1	Ketut säästyivät uudelta metsästyslailta	1
	11		
ELOKUU			
	1	Satumainen ilta Riossa	1
	1	Aben anteeksipyyntö ei vakuuttanut naapureita	1
	1	Japanin julma miehityshistoria	1
	1	Ulkoministeri Kerry: USA haluaa Kuuballe hyvää	1
	1	Tanskalaisministeri tölväisi Ruotsia rasismipuheista	1
	1	Sotilaan kimppuun käytiin Ruotsissa	1
	1	USA:n poliisit tappanut 585 tänä vuonna	1
	1	Ilmansaasteisiin kuolee päivittäin yli 4 000 kiinalaista	1
	1	Donald Trump osti tuhansia herjaavia nettiosoitteita	1
	1	Azerbaidzan vangitsi taas aktivisteja	1
	1	USA:n Fergusoniin julistettu hätätila lopetettiin	1
	1	Heikkoja signaaleja Syyrian rintamalta	1
	1	Kuvakulma	1
	13		
SYYSKUU			
	1	Supo selvittää Irakin pommi-iskua	1
	1	Euroopan rajat alkoivat sulkeutua	1
	1	Unkari sulki viimeisen raja-aukon	1
	1	Yksin saapuneita pakolaislapsia kadonnut Ruotsissa	1
	1	Miljonääri syrjäytti Australian pääministeri Tony Abbottin	1
	1	Tommi lähti Afrikkaan röyhkeästi rajan yli	1
	1	Naton kannatus kasvaa Ruotsissa	1
	1	Soini tapasi Naton pääsihteerin	1
	1	Egypti ampui erehdyksessä turisteja	1
	1	Seitsemän asiaa, joista kannattaa iloita	1
	1	Kiina ja Yhdysvallat keskustelivat verkkohyökkäyksistä	1
	11		
LOKAKUU			
	1	Uusi palestiinalaisten intifada olisi kahta aiempaa katkerampi	1
	1	Orpo: Meillä on neuvotteluyhteys Irakiin	1
	1	Muuttunut tilanne ei vielä näy Torniossa	1
	1	Lavrov Oulussa: Venäjä tukee Irakin kurdeja	1

	Asiantuntijat eivät usko Venäjän ja USA:n yhteenottoon Syyriassa		1
1	Venäjän tauti alkaa uusiutua		1
1	Itsenäisyysjohtaja sai marttyyrin viitan	1	
1	Ruotsalaisyrietykset majoittavat pakolaislapsia kalliilla		1
1	Itsevarma Clinton pani Sandersin tiukoille	1	
1	Ranskalaiskoomikko joutui oikeuteen juutalaisvitseistä	1	
1	Taleban vetäytyi Kunduzista		1
1	Turkki: Iskulla yhteys PKK:hon tai Isisiin		1
1	Brasilian presidentti kamppailee virastaan	1	
1	"Norsunluukuningatar" pidätettiin Tansaniassa	1	
1	Israel pystytti Itä-Jeruseleemiin useita tarkastuspisteitä		1
15			
	MARRASKUU		
1	Hyvä on pahaa vahvempi		1
1	Kaupunki kamppailee järkytystä vastaan		1
1	Eurooppa kestää terrorin paineen		1
1	Eurooppalaisia avainkokemuksia		1
1	Verijäljet kadulla tekivät tragedian todeksi		1
1	Ravintola-illasta tuli painajainen		1
1	He ampuivat sattumanvaraisesti		1
1	Tällaisia reaktioita iskut herättivät		1
1	"Varoitin tällaisesta"		1
1	Pelkojen sodan pystyy voittamaan		1
1	Aikajana		1
1	Huoli painaa koko EU:ta		1
1	Saksa järkyttyi syvästi		1
1	Pariisin terrori-isku kielii Isisin heikentymisestä		1
1	Arktinen matka Norjaan		1
1	Puhe ydinaseista on löystynyt	1	
1	Texasin abortti-laki punnitaan uudestaan	1	
17			
	JOULUKUU		
1	Merkel puhui oman puolueensa taakseen	1	
1	Yhden teeman puoluekokous	1	
1	Äärioikeisto vahvistui tappiosta huolimatta	1	
1	Kahdelle ruotsalaiselle elinkautinen	1	
1	Yli 40 poliisia kuoli bussiturmassa Argentiinassa	1	
1	Obama Isisin johdolle: Vuoronne on seuraavaksi		1
1	Lakimiehet tuomiolla Kiinassa	1	
1	Kiina haluaa olla Brutaali poliisivaltio	1	
1	Köyhien nepalilaisten kurjuus syvenee		1
1	Venäjän asekauppa kasvoi rajusti	1	
1	Neuvostoliitto syrjäytti joulun ja jätti Kalininin	1	
1	Vietnamissa vankeustuomio univormusta	1	

1	Tunisia tuomitsi opiskelijoita homoudesta	1	
1	Putin vaihtoi henkivartioston päällikköä	1	
1	YK: Naiset tekevät yli puolet kaikesta työstä	1	
15		76	78